

Potraga za glagoljicom

Zbornik radova s literarnoga natječaja

Staroslavenski
institut

Potruga za glagoljicom –
zbornik radova s literarnoga
natječaja

Staroslavenski institut

Zagreb, 2025.

Članovi žirija

Marko Brkljačić, Igor Medić, Ana Mihaljević, Iva Stamenković, Klara
Živičnjak

Urednice

Ana Mihaljević i Iva Stamenković

Grafički dizajner

Josip Mihaljević

Ovaj je zbornik nastao u okviru projekta Razvoj modela digitalne infrastrukture Staroslavenskoga instituta – DigiSTIN, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 001283132.

ISBN 978-953-6080-80-9

Sadržaj

Uvodna riječ.....	1
Radovi učenika četvrtoga razreda osnovne škole.....	3
Nagrađeni rad – Veronika Lovrić.....	4
Luka Beširević.....	6
Julia Boneta.....	7
Marija Bungić.....	9
Karlo Čižmešija.....	10
Maxim Čogelja.....	11
Nika Dmitrovski.....	13
Ida Jović.....	14
Lucas Adryen Leljak.....	16
Nela Markez.....	17
Sara Milanja.....	18
Ruža Prša.....	20
Radovi učenika petoga i šestoga razreda osnovne škole.....	21
Nagrađeni rad – Barbara Carić.....	22
Anđela Djelmo.....	25
Elena Halar.....	34
Eni Rešetar.....	37
Radovi učenika sedmoga i osmoga razreda osnovne škole.....	39
Nagrađeni rad – Tena Mijoković.....	40
Tena Panić.....	42
Antonia Plantak.....	45
Petra Žagar.....	47
Radovi učenika srednje škole.....	49
Nagrađeni rad – Viktor Kladarić.....	50
Karlo Cvrtak.....	53
Lara Paić.....	55
Skupina za istraživanje glagoljice na Cresu i Lošinju – učenici Marija Sklepić, Sara Satalić, Anton Sorić, Luka Sutlić, Vanesa Vašek.....	58

Uvodna riječ

Literarni natječaj Staroslavenskoga instituta za učenike osnovnih i srednjih škola prvi je put raspisan 2025. godine u povodu 1100 godina prvoga dokumentiranog spomena hrvatskoga glagoljaštva. Jedna je od popularizacijskih aktivnosti u sklopi projekta *Razvoj modela digitalne infrastrukture Staroslavenskoga instituta – DigiSTIN*, koji financira Europska unija – NextGenerationEU na poticaj projektne suradnice Ane Šimić. Tema je natječaja bila *Potruga za glagoljicom*, a sudionici su trebali poslati prozne uratke o glagoljici. Ciljevi natječaja bili su u prvome redu potaknuti učeničku maštu i kreativnost, dodatno popularizirati glagoljicu i glagoljaštvo, ali i približiti rad Staroslavenskoga instituta široj javnosti.

Na natječaj su ukupno pristigla 24 rada, pri čemu je najviše bilo onih učenika 4. razreda osnovne škole (12). Zanimljivo je bilo čitati kako učenici ovisno o dobi, predznanju i osobnim sklonostima različito pristupaju zadanoj temi. Katkad je potraga za glagoljicom bila fizička potraga, katkad potraga za znanjem, katkad otkrivanje sebe, a nekima je tema poslužila tek kao labavi okvir koji ih je zatim poveo u istraživanje povijesti ili ozbiljan kriminalistički žanr. Premda je natječaj bio namijenjen pojedinačnim učenicima, iznenadilo nas je da je pristigao i vrlo zanimljiv rad skupine učenika koji se bave poviješću svojega kraja. S obzirom na to članovi žirija odlučili su radove podijeliti u četiri kategorije: radovi učenika 4. razreda osnovne škole, radovi učenika 5. i 6. razreda osnovne škole, radovi učenika 7. i 8. razreda osnovne škole te radovi učenika srednje škole. U prvoj kategoriji istaknuo se rad Veronike Lovrić, u kojemu u prvoj osobi pripovijeda o dešifriranju poruke s plakata u pri čemu prijateljicama pomaže baka, što pokazuje zanimanje za glagoljicu te lijepo prikazuje dječju znatiželju, ali i kako baština može povezati starije i novije generacije. Nagrađeni rad u drugoj kategoriji napisala je Barbara Carić te u njemu pokazala veliko znanje europske

povijesti i ulogu koju je u njoj odigrala glagoljica. Tena Mijoković, učenica 8. razreda, ponovno u prvoj osobi vodi likove i čitatelje u pravu potragu koja zadržava pozornost čitatelja do samoga kraja. Učenici srednje škole očekivano su pokazali najveću zrelost u pisanju, ali nagrađeni rad Viktora Kladarića pokazao je potpuno neočekivanu interpretaciju teme u kojoj se u rješavanju zločina spajaju glagoljaštvo i suvremena tehnologija.

U svim se tekstovima mogla iščitati želja učenika i njihovih mentora da se okušaju u nečemu novom, da sudjeluju u otkrivanju (i stvaranju) glagoljaške baštine te je takav rezultat poticaj da Institut nastavi s literarnim (i drugim kreativnim) natječajima.

Urednice

Radovi učenika četvrtoga razreda osnovne škole

NAGRAĐENI RAD – Veronika Lovrić, Osnovna
škola „Vladimir Nazor”, Komletinci

NAGRAĐENI RAD

Veronika Lovrić, 4. razred

mentorica: Katica Novoselac

Osnovna škola „Vladimir Nazor”, Komletinci

Potruga za glagoljicom

Jedne sunčane subote igrala sam se s prijateljicom na dječjem igralištu. Ljuljale smo se i igrale se skrivača, a kad smo se umorile, sjele smo na klupu i razgovarale. Na oglasnoj ploči koja je bila u blizini igrališta vidjele smo nekakav plakat. Otišle smo pogledati što na njemu piše. Plakat je bio ispisan neobičnim slovima, ali prepoznale smo da je to glagoljica jer smo o njoj učili u školi. Učiteljica nam je rekla da je glagoljica staro hrvatsko pismo i da je jako važna za hrvatsku povijest. Posebno nam je pričala o *Bašćanskoj ploči*, važnome kamenom spomeniku koji je ispisan glagoljicom. Učili smo pisati svoje ime glagoljičnim slovima, i to mi je bilo vrlo zanimljivo, kao neko tajno pismo!

Pokušale smo pročitati što piše na plakatu, ali nismo uspjele. Bile smo jako radoznale, pa smo odlučile krenuti u potragu za glagoljicom! Fotografirale smo mobitelom plakat i tada sam se sjetila da bih mogla zamoliti svoju baku za pomoć jer mi je baka često pričala da je naše selo Komletinci posebno upravo po glagoljici. Baka je voljela pričati priču o prvome komletinačkom župniku popu glagoljašu koji je došao u Komletince iz Dalmacije i nastavio se služiti glagoljicom dok je bio župnik u Komletincima. Po njemu su Komletinčani dobili nadimak Gagulani, a glagoljica se njeguje u raznim komletinačkim udrugama i školi. Moja je baka naučila glagoljicu dok je bila članica Udruge žena *Gagulanke* i sigurno će nam rado pomoći odgonetnuti što piše na plakatu.

Baka se obradovala što smo je došle zamoliti za pomoć i rekla nam je da će nam pomoći i da prvo prepíšemo na papir tekst plakata. Za to nam je trebalo dosta vremena jer su slova

drukčija od latinice kojom mi pišemo, ali bilo nam je zanimljivo jer smo se prijateljica i ja zabavljale tražeći na što nas podsjećaju neka slova. Slovo **s** bilo nam je nalik na gljivu, slovo **z** bilo nam je jako neobično, kao neka vrata s ključem, a slovo **k** izgleda kao brojka 4. Kad smo sve prepisale, baka nam je dala jedan papir na kojemu su se nalazila slova glagoljice i latinice pa nam je rekla da ćemo sada lako i same pročitati što piše na plakatu. Pomislila sam da smo to mogle i same napraviti s pomoću interneta, ali s bakom i njezinim pričama bilo je zabavnije i ukusnije jer nas je baka počastila kolačima.

Uz bakinu pomoć saznale smo da se na plakatu nalazi poziv na glagoljaški kviz koji će se održati u našoj školi. Odlučile smo se prijaviti, ali smo prije toga morale naučiti sva glagoljična slova. Svakoga smo dana marljivo vježbale. Učiteljica se obradovala kad je čula da se pripremamo za kviz o glagoljici i pripremila nam je puno zanimljivih zadataka za učenje glagoljice, a najzanimljivije su nam bile glagoljske pamtilice s kojima smo brzo naučile sva slova glagoljice. Nestrpljivo smo očekivale kviz, posebno kada smo saznale da pobjednike kviza očekuje velika nagrada, putovanje na otok Krk i istraživanje glagoljice na krčkoj stazi glagoljice! Nadamo se da ćemo pobijediti jer nam je potraga za glagoljicom bila jako zanimljiva, a još bi ljepše bilo istraživati glagoljicu na moru nakon kupanja i sunčanja. Ako osvojimo prvu nagradu, povest ćemo na put i moju baku jer nam je pomogla u istraživanju!

Luka Beširević, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Poruka iz prošlosti

Moja obitelj i ja odlučili smo da želimo novu garažu u dvorištu. Prvi je korak bio iskopati temelje. Tata je posudio mali bager i počeo je kopati. Nakon tri dana kopanja pronašli smo nekakav kovčeg.

Taj kovčeg nije imao lokot na sebi. Brat i ja smo bili jako uzbuđeni i jako nas je zanimalo što je unutra. Otvorili smo ga i pronašli jako stari papir i nekoliko kovanica. Na papiru sam primijetio slova koja sam učio u školi. Bila je to glagoljica. Uzeo sam papir i otišao do računala. S pomoću Googlea našao sam glagoljična slova.

Ispostavilo se da je na papiru bila poruka mladića koji se htio oženiti djevojkom. Nudio je i novac njezinu ocu. Bilo mi je zanimljivo vidjeti kako se prije komuniciralo. Zanima me je li kovčeg ikad došao do djevojke i kakva je bila njezina reakcija. Ali s obzirom na to da su kovanice još tu, mislim da to djevojka nikad nije dobila. Baš mi je žao ako se nikad nisu vjenčali.

Julia Boneta, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Poruka iz prošlosti

Željela bih podijeliti nešto s vama. Priču o tome kako sam našla pismo, ali ne bilo kakvo pismo, već ljubavno pismo. Pismo je bilo u jednoj staklenoj boci koja je bila zakopana ispod pijeska. Pismo je bilo pisano glagoljicom. Iskreno, ne znam čitati ni pisati glagoljicu, ali moja mama zna. Moja mi je mama rado pročitala pismo. U pismu je pisalo:

„Draga moja Marija, ovo su zadnje riječi koje pišem tebi. Želim ti reći da sam osumnjičen za krađu jednoga dijamanta. Rimljani me žele ubiti zbog toga. Pokušavam pobjeći ili se negdje sakriti da me ne ubiju. Ali ne uspijevam, uskoro će me pronaći i ubiti. Molim te samo jedno. Čuvaj naše dijete! Sakrio sam blago, puno zlata. S druge strane je karta do njega.
Od srca, tvoj suprug!”

Nakon što mi je mama pročitala pismo puno ljubavi, odlučila sam pronaći to blago i otkriti otkud potječe pisac pisma. Nakon što sam donijela tu odluku, ja i moja obitelj krenuli smo u potragu. Prvo smo trebali pronaći ključ. Na karti je sve pisalo glagoljicom. Moja nam je mama pročitala tragove na karti. Ključ se nalazi u Puli, najvećemu gradu u Istri. Nalazio se blizu pulske Arene. Otišli smo u Pulu. Kad smo stigli, bacili smo se na kopanje ključa koji je bio u zemlji. Toliko smo dugo kopali da smo skoro odustali od ključa. Ključ je bio zakopan oko pet do šest metara ispod zemlje u jednoj prostoriji u Areni. Kad smo iskopali ključ, bio je dosta zahrđao. Na ključu su bile istaknute riječi *volim te*, pisane glagoljicom. Nakon što smo iskopali ključ i pročitali riječi koje su pisale, krenuli smo u potragu za blagom.

Na karti je bilo označeno da se blago nalazi na otoku Krku. Krenuli smo po blago i brzo smo stigli. Tamo nas je

čekalo još jedno kopanje zemlje. Blago se nalazilo uz more. Počeli smo kopati, nije bilo toliko duboko zakopano. Napokon smo iskopali blago. Počeli smo otvarati kutiju i bilo ju je teško otvoriti, ali smo uspjeli. U kutiji se nalazila hrpa zlata, a bilo je i pismo pisano, naravno, glagoljicom. U pismu je pisalo: „Ako si našla ovo pismo, želim ti reći da mi je žao što nisam s tobom u ovoj pustolovini.” Nismo znali što ćemo s blagom.

Ova pustolovina koju smo proživjeli bila mi je jako uzbudljiva. Naučila sam glagoljicu na ovome putovanje. Osjećala sam se kao Indiana Jones.

၀၀၀၀၀၀၀၀

Marija Bungić, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Dnevnik mladoga glagoljaša

9. lipnja, godina 1245.

Pišem dnevnik, zovem se Lucija. Dobila sam ime po crkvi sv. Lucije koja se nalazi na otoku Krku. U toj se crkvi nalazi *Bašćanska ploča* pisana glagoljicom.

Glagoljicu učimo i u školi, u ovo vrijeme nije ju lako naučiti. Također, mene moja draga mama podučava i govori kako ću postati zvijezda u tome.

Ona nije imala baš dobro djetinjstvo i prilike naučiti glagoljicu, a željela je. Tako da ona mene podučava da je ja naučim. Učenje nije baš lako, ali je zanimljivo uz dobroga učitelja i onoga tko te podučava. Kad učimo glagoljična slova, najteže mi se činilo *LJ*, a najlakše *E*. Bilježim u svojem dnevniku datum 15. travnja zato što sam tada išla na otok Krk vidjeti *Bašćansku ploču*.

Također mi je bio važan datum 30. svibnja zato što sam tada išla posjetiti spomenik kralja Petra Krešimira IV. u Šibeniku. On je moj najdraži kralj.

Ta su dva izleta za mene posebna jer sam nešto više naučila o glagoljici. Volim učiti glagoljicu jer je zanimljiva, korisna i poučna. Važna mi je zato što nam pomaže da učimo o vremenu prije glagoljice. Također volim glagoljicu i slikati na papiru.

U razredu imam puno prijatelja. Moje su najbolje prijateljice Tuga i Buga. Od mojih prijatelja najbolji su mi Zvonimir jer je jako drag i pomaže svima, a i Mikula jer zna jako dobro pisati glagoljicu. On mi pomogne napisati glagoljično slovo *LJ*.

Radujem se što ću tijekom cijele ove godine naučiti glagoljično pismo i postati učiteljica povijesti i ispričati svojoj djeci sve što sam naučila ove godine!

Karlo Čižmešija, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Legenda o nastanku glagoljice

Jednom zbilja davno živjeli su ljudi bez pisma. U to vrijeme život je bio nemiran jer nije bilo zakona te su ljudi radili što su htjeli i kad su htjeli.

Bilo je općepoznato da može biti pogubno samo otići van na ulicu. Kako bi uveli red među ljudima, bogovima je sinula ideja. Izrezbarili su neke čudne oblike u granitne ploče i bacili ih na zemlju. Ploče su pale na pješčanu obalu. Bogovi se tomu nisu nadali.

Valovi su prekrivali te oblike i radili ih pomalo okruglima. Tako je prošlo puno, puno vremena prije nego što su ljudi otkrili ploče. Promatrajući ploče odlučili su iskoristiti oblike na pločama za pismo.

Nastala je glagoljica.

Maxim Čogelja, 4. razred
mentorica: Sanja Maričević
Osnovna škola Izidora Kršnjavoga, Zagreb

Potraga za glagoljicom

Ja, kralj Tomislav, prvi hrvatski kralj i zadnji hrvatski knez ispričat ću ti priču o glagoljici.

Jednom davno neki je mudrac u Egiptu osmislio hijerogliffe. Od hijeroglifa je nastao fenički alfabet, a poslije toga grčko pismo. Na talijanskome je poluotoku neki Grk u Rimskoj Republici smislio rimsku abecedu čija je osnova grčki alfabet. Prilagodila se određenim jezicima i postala je hit.

Tisuću godina poslije Hrvati su postali pismeni. To se sve dogodilo zbog jednoga Grka (Zašto se uvijek spominju Grci!?), Konstantina Ćirila i njegova brata. Oni su po principu već znate čega, napravili ćirilicu i glagoljicu, a moj narod Hrvati rado su se koristili uglatom glagoljicom. To je postalo naše voljeno pismo.

Neki je Seljek kasnije napisao ove jako važne riječi: OVO

JE

PISAO

S....

Znam da se sad vjerojatno pitate o čemu ja to pišem, ali... Imao sam kuću za odmor tamo kod Seljeka i dobro znam o čemu govorim, no nema veze. Kad je Seljek to napisao, svi su glagoljicom počeli pisati na kamenu. Ipak, nekima se više svidjelo pisati na koži. Svidjela mi se ta naša uglata glagoljica. Jednom sam i ja, kralj svih Hrvata, sa svojim dvorjanima napisao pismo bizantskomu caru. Lijepo li je bilo gledati kako se moj narod njome i stoljećima nakon mene koristi! Na njoj su napisane različite uspomene.

U isto vrijeme kad je Kolumbo bio na Bahamima, u 16. stoljeću bilo je zlatno doba glagoljice. Tada su zbog Gutenberga i njegova tiskarskoga stroja osim glagoljice na hrvatskim prostorima bile prisutne i ćirilica i latinica (Hvala, Grci!). Nažalost, kasnije se glagoljica sve manje upotrebljavala i zamijenjena je latinicom... Pala je u zaborav.

Srećom, glagoljica nije potpuno zaboravljena. Na kraju

20. stoljeća, kad je Hrvatska postala slobodna država kao prije mnogo godina, opet se javila nacionalna svijest o važnosti glagoljice, toga starog hrvatskog pisma. I ovih dana često se koristi tim drevnim pismom Hrvata. Sada je glagoljica rasprostranjena po čitavoj domovini, a u Istri su spomenici na glagoljici postali turistička atrakcija. Može je se vidjeti i na odjevnim predmetima i suvenirima.

Dragi čitatelju, ako i ti želiš pisati glagoljicom, možeš je bilo kad naučiti. Pronaći je možeš na stranicama Staroslavenskog instituta.

Nika Dmitrovski, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Dnevnik mladoga glagoljaša

18. travnja, godina Gospodnja 1253. Zovem se Marko, danas sam učio slovo *kuk*. Nisam ga točno prepisivao. Bilo je muke, ali sam silno želio napisati svoj dnevnik. Živim na Krku zato toliko želim naučiti glagoljicu. Mama i tata ne pomažu mi, samo učitelj. Učitelj je sretan kad dobro napišem glagoljična slova. Potaknuo me *Bašćanskom pločom*. Najteže mi je slovo bilo uglato *M*, a najlakše *A*. Iako moja mama piše glagoljicom, ne može me podučiti zato što nema vremena posvetiti se meni.

Sljedeći sam dan naučio glagoljašku riječ *Krk*. Susreo sam onda pravoga glagoljaša. Ispisao mi je slova koja još nisam učio. Dao mi je knjigu o glagoljici, a ja sam mu zahvalio. Otišao sam učitelju i pokazao mu što sam dobio. Učitelj mi je rekao da u slobodno vrijeme čitam tu knjigu. Knjiga se zvala *Ja slovo znajući govorim*.

Sljedeći sam dan učitelju na papiriću donio svoje prve tri rečenice. Učitelj me pohvalio i dao mi malu čokoladicu za uspjeh. „Ja sam već zaboravio na muku”, rekao sam učitelju. „Pa to nije moguće”, opet sam mu rekao. Učitelj mi je na to rekao: „Uz sav trud i strpljenje sve je moguće. Ti si pokazao da u sebi imaš strpljenje.”

Ida Jović, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Legenda o nastanku glagoljice

U davna vremena, kad su naši predci živjeli bez pisanih riječi, vladao je nemir. Tako je jedan čovjek zvan Ivan pobjegao iz sela u noći u šumu. Nedugo je hodao sve dok nije došao do staroga, velikoga hrasta. Krenuo je pisati slova koje je on nazivao *glagoljica*. Odjednom, kad je krenuo trčati natrag prema selu, spotaknuo se na korijen jednoga malog hrasta. Ugledao je taj hrast i krenuo ga udarati. Odjednom iz hrasta izađe zli duh smrti. Ivan je molio oprost zloga duha. Duh je oštro rekao: „Spasit ću ti život ako mi daš da ti otrgnem tvoju takozvanu glagoljicu!” Ivan je pristao, nije htio umrijeti. Ali iako je mislio da će ostati živ nakon što su se to dogovorili, zli je duh uzviknuo: „Ipak ću ti nakon dogovora uzeti život!!” Tako je sljedeći dan Ivan bio u grobu. Taj su dan ljudi čuli što se dogodilo i odlučili poslati jednoga neustrašivog viteza, ali svi koje su pitali odbili su. Kad su mislili da je sve izgubljeno, javila se jedna djevojka. Bila je mlada i bila je kraljeva kći. Drugi nisu vjerovali da će ona naći glagoljicu, ali je ona zanemarila njihove komentare i krenula se spremati za put. Spremila i je oružje, hranu, vodu, svoju staru knjigu i komad odjeće. Oprostila se s ocem i majkom i uzviknula: „Vidjet ćete me opet! Samo vjerujte u mene!” Tako je krenula iz dvorca u selo, pa iz sela u duboku šumu. Hodala je i hodala, sve dok nije došla do širokoga potoka. Bio je toliko širok da ga ne bi mogla preskočiti. Malo je gledala okolo da nađe rješenje. Odjednom se udaljila, pa se zaletjela najbrže što je mogla, skočila i preskočila potok. Bila je vrlo sretna što je preskočila potok, ali nije htjela previše trošiti vrijeme, pa je nastavila dalje. Odjednom zli duh iziđe iz breze i upita: „A gdje ti ideš, djevojčice malena?” Hrabra djevojka odgovori: „Nisam djevojčica! Nego djevojka! I, znaš, imam ime! Zovem se Lucija!” Zatim je uzviknula: „Lijepo Vas molim da vratite mojemu narodu glagoljicu uklesanu u komad drveta!”

Zli duh na to odgovori: „Nisam ti ja dobar duh, ja sam zli! Zato ćeš me morati prvo uloviti!!!” Tako je Lucija jurila za duhom sve dok nije otišao do vrha planine. Lucija se naljutila pa je zamahnula mačem i ubola zloga duha u trbuh. Zli je duh zavrištao: „Jao! E, sada nećeš nikad vidjeti svjetlo dana!!!” Zli je duh jako narastao i postao veliki, strašni zmaj! Krenuo je napadati Luciju i rigati vatru prema njoj, ali je ona vješto izbjegavala. Lucija je skočila na zmaja i uprla svoj mač između njegovih očiju. Rekla je: „Ako meni sad daš glagoljicu i pustiš moji narod na miru, neću te ubiti... Ali ako odbiješ... Umireš!” Zli zmaj izrigao je malo vatre i iz nje je izišla glagoljica. Brzo se opet pretvorio u maloga duha i pobjegao. Kad se Lucija vraćala kući, iz staroga i velikoga hrasta izišao je mili duh Ivan. Zahvalio je Luciji što je sačuvala i spasila dragocjenu glagoljicu koja će pomoći njezinu narodu i drugim narodima da mogu pisati i komunicirati. Kad se vratila kući, svi su slavili njezini dolazak.

Poruka je ove priče da nikad ne odustajemo te da sve staro i dragocjeno moramo čuvati i poštovati.

Lucas Adryen Leljak, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Legenda o nastanku glagoljice

Davno u prošlosti, dok su naši predci živjeli, nije bilo latinice kojom danas pišemo.

Bio je jedan dječak Ivan, on je htio biti istraživač, htio je putovati svijetom i istraživati stvari koje nitko nije vidio. Bio je i jako maštovit dječak. Svaki se dan vani igrao.

Svake bi noći prije spavanja gledao zvijezde. Ali ove noći Ivana je netko pozivao da ode u mračnu šumu.

Ivan je mislio da mu bogovi govore. Sljedećega je jutro pozvao svoje prijatelje, ali oni nisu htjeli ići u mračnu šumu, pa im je Ivan ispričao sve što je čuo sinoć.

Prijatelji su mislili da je Ivan poludio, ali su na kraju pristali ići u mračnu šumu.

Svi su rekli svojim roditeljima da će se otići van igrati. Otišli su van i krenuli prema mračnoj šumi.

Budući da je šuma bila srednje velika, podijelili su se tako da svatko ide s nekim. Nakon sat vremena djeca nisu ništa našla osim nekih životinja koje su ih prestrašile. Svi su tužni krenuli prema izlazu iz šume, ali je odjednom pred njima bilo jedno debelo i visoko drvo koje im je obasjalo oči.

Na drvu je pisala poruka: „Tko god ovo čita, darujem mu glagoljicu.”

Ljudi će moći pisati pisma i slova. Djeca su to prijavila svima u selu i tako je nastala glagoljica.

Nela Markez, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Dnevnik mladoga glagoljaša

6. lipnja godine 1353. u našem se selu održala parada glagoljice.

Svaki je čovjek imao isklesano jedno slovo glagoljice. Ja sam nosila u drvu isklesano *N*. Moj mi je otac to isklesao. Htjela sam to slovo jer je to prvo slovo mogega imena.

Većinom su djeca nosila slova *S*, *L*, *N*, *A*. Neki od mojih prijatelja imali su isklesano cijelo ime. Ali najduže ime koje sam vidjela bilo je Sebastian. Jedva sam zapamtila to ime.

Meni se svidjela parada glagoljice. Htjela bih da se parada glagoljice ponovi zato što sam upoznala nove ljude, nova slova i razna imena.

Moj je otac navečer odlučio objesiti slovo *N* iznad mogega kreveta, moja je majka htjela da i njoj otac isklesa slovo *M* i objesi iznad njena kreveta.

Ovaj je dan bio lijep, zabavan i poučan jer sam naučila nešto o glagoljici.

Sara Milanja, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Tajni recept na glagoljici

U 10. stoljeću živio je jedan plemić na Kornatima.

Jedan dan okusio je najbolje maslinovo ulje i odlučio isklesati recept u kamen.

U 21. stoljeću išla sam sa svojim tatom brati masline na Kornatima. Dok sam brala, zapela sam na čudan kamen koji je virio iz zemlje. Pokazala sam tati i on mi je pomogao iskopati kamen iz zemlje. Kad smo ga iskopali, vidjeli smo da je glagoljica uklesana u njega.

Krenuli smo u Sali na Dugome otoku do crkve da nam pomognu dešifrirati što piše. Bili smo dosta spori jer je kamen bio jako težak. Kad su dešifrirali, otkrili smo da na njemu piše: „Našao sam najbolji recept za maslinovo ulje.” Ali su sastojci svuda po Jadranskim otocima, a to su različite vrste maslina. Prvi je sastojak u Salima. Pobrali smo nekoliko maslina i otišli na sljedeće mjesto, a to su veliki Brijuni. Došli smo tamo i pobrali zelene masline, ali smo vidjeli da piše zarez na ploči, što je najvjerojatnije značilo da su nekakve drukčije masline. Dešifrirali smo i taj dio i trebale su nam crne masline umjesto zelenih. Ali budući da još nije bila sezona crnih maslina, nismo ih još mogli nabrati. Pa smo to ostavili kao zadnji sastojak. Treći su sastojak bile masline s Kornata. Vratili smo se tamo i pobrali masline.

Dalje je na ploči pisalo da se moramo vratiti u Sali do uljare. Baš je trebala biti uljara u Salima. Budući da još nismo imali zadnji sastojak, trebali smo čekati sezonu crnih maslina, to jest zimu. Kad smo je napokon dočekali, vratili smo se na velike Brijune. Sva stabla maslina imala su crne plodove.

Pobrali smo crne masline i vratili se u Sali u uljaru i obradili ulje. Kad smo se vratili u Zagreb i kušali ulje, potrošili smo cijelu bocu. Kamen se izložio u crkvi u Salima. Nastavili smo svake godine raditi maslinovo ulje.

Tako se probudila moja želja da budem arheologinja i da radim maslinovo ulje.

Ruža Prša, 4. razred
mentorica: Sandra Vuk
Osnovna škola Sveta Nedelja

Legenda o nastanku glagoljice

Prije mnogo godina živio je svetac po imenu Baltazar. Volio je šetati i tako pronalaziti nove i drukčije stvari. Jednoga dana, dok je šetao, ugledao je jezero neobičnoga i zanimljivoga oblika. Uz jezero je pronašao komad kore drveta i na njemu nacrtao oblik jezera. Držeći koru u ruci, nastavio je dalje. Otišao je u duboku, veliku šumu u kojoj još nikada nije bio. Tamo je pronašao još nekolicinu neobičnih predmeta biljaka i životinja te ih je također nacrtao po korama drveta.

Nije želio prestati tražiti, ali je u šumi bilo sve mračnije i odlučio je poći kući. Bilo je kasno kad je stigao kući, ali se nije htio odmoriti. Sjeo je za drveni stol i promatrao crteže. Izbrojio je točno trideset crteža. Na pamet mu je pala velika ideja. U to vrijeme ljudi nisu znali pisati jer nisu imali slova ni pismo kojim bi pisali. Od svakoga crteža napravio je simbol: Б, Ѧ, М...

Uzeo je pergament i krenuo pisati simbole redoslijedom kako ih je pronalazio. Pismo je nazvao glagoljica. Okupio je mještane te ih naučio pismo. Od toga je dana glagoljica postala prvo hrvatsko pismo.

(... u mojoj mašti...)

Radovi učenika petoga i šestoga razreda osnovne škole

NAGRAĐENI RAD – Barbara Carić, Osnovna
škola Izidora Kršnjavoga, Zagreb

NAGRAĐENI RAD

Barbara Carić, 5. razred

mentorica: Martina Pliestic

Osnovna škola Izidora Kršnjavoga, Zagreb

Potraga za glagoljicom

Henrik je s uzbuđenjem očekivao dan svoje krunidbe za francuskoga kralja u veličanstvenoj katedrali u gradu Reimsu. Dvorjani su s nestrpljenjem provjeravali je li sve na mjestu, kruna, plašt i žezlo, hrana koja će se jesti i vino koje će se piti na proslavi, a ponajviše je li u samoj katedrali ukrašeno prijestolje i pripremljena čudesna knjiga optočena dragim kamenjem. Na tu su se knjigu ispisanu čudnim znakovima na njima nepoznatome jeziku, zaklinjali i Henrikovi predci.

Dan krunidbe osvanuo je hladan i vjetrovit, zbog čega Henrik i nije bio odviše sretan. Odjenuo je svečanu odjeću uz pomoć slugu, ogrnuo se hermelinom i u povorci krenuo put katedrale. Ondje su ga čekali nadbiskup, svećenici i uglednici, a ispred katedrale klicali su građani Reimsa.

Na samome kraju obreda Henrik je položio desnu ruku na knjigu kakvu nikad prije nije vidio, uvezanu u kožu i optočenu draguljima, smaragdima i rubinima. U času kad je to učinio zrake sunca probile su se kroz uske prozore katedrale i knjiga je još blistavije zasjala.

Majka, Katarina Medici, presretna što joj je sin okrunjen, trčeći, priđe i zagrlila ga. „Tako sam ponosna, sine. Jesi li sretan?” upita ga.

Sin, još očaran knjigom, zaneseno reče: „Kakva je ovo prekrasna knjiga? Mogu li je otvoriti da je prelistam?”

„Naravno,” odgovori mu majka, „pa ti si sada kralj, možeš sve!”

Henrik počne listati knjigu i ostane zbunjen. Nije izgledala kao druge knjige koje je poznavao. „Odakle je ta knjiga? Kakva su to slova? Što je ovo? Pa ja to ne mogu ni čitati!”

„Ne znam”, odgovori mu ona. „Pitaj nadbiskupa, on bi trebao znati nešto više.”

Pošto je slavlje završilo i gomila se raspršila, Henrik upita nadbiskupa: „Odakle je ova divna knjiga na koju sam se zakleo? I kakvo je to pismo kojim je pisana?”

„Ah, to je dar koji sam dobio od carigradskoga sultana, što mi ga je poslao po našem veleposlaniku”, odvrati nadbiskup. „Ali, ne znam točno o kakvome je pismu riječ. Načuo sam da je napravljena u Pragu, u Češkoj.”

„Hvala Vam, preuzvišeni!” odgovori Henrik i odmah skuje plan. Otputovat će u Češku i raspitati se o neobičnome pismu!

Uz pratnju najvjernijih slugu i u strogoj tajnosti Henrik otpuće u Češku. Jahali su danima i noćima, gotovo bez odmora, kako bi što prije došli do odgovora. Stigavši u Prag i raspitavši se, doznaše da je čudesni evanđelistar nastao u benediktinskome samostanu zvanom Emaus.

Henrik s najvjernijim prijateljem ode u samostan, potraži opata i zamoli ga da mu objasni kakvim je to slovima ispisan evanđelistar. Opat se nasmije i reče: „Ah, dragi mladiću, nisu to slova kakvima pišemo mi ovdje, ni vi u Francuskoj. To je staroslavenski. Razumiju ga brojni slavenski narodi, no ovim pismom naročito se koristi jedan narod dolje na jugu, uz Jadransko more. Iz toga sam naroda i ja potekao, a imamo i tiskare u kojima tiskamo knjige na ovome pismu. Od tamo nas je češki kralj Karlo pozvao u Prag i dao nam izgraditi ovaj samostan.”

„Koji je to narod? Iz kojega ste grada došli ovamo?”

„Ako imaš vremena, zaputi se na jug, preko Austrije i Slovenije. Doći ćeš u Hrvatsku, ali ne zadržavaj se na sjeveru, nego odmah pođi prema moru. Tamo na sjeveru obale grad je Senj. Otiđi tamo, pronađi tiskaru i benediktinski samostan i sve će ti biti jasno.”

Kralj se zaputi odmah sutradan prema Senju. Prolazio je prekrasnim predjelima ispunjenih visokim planinama, bistrim jezerima i ljupkim dolinama. Kad je došao u hrvatske zemlje, pokazaše mu put prema moru. Probijao se kroz visoko gorje,

osvježio na izvorima rijeke Kupe, a kad je već pomislio da više nema snage za svladavanje opasnih planina i gustih šuma, pred očima mu se ukazalo najplavije more koje je ikada vidio. Očaran, gotovo je zaboravio po što je došao u ovu neobično raznoliku i lijepu zemlju. Ali, podsjetili su ga njegovi pratoci: „Moramo u Senj, doznati o kakvome je pismu riječ u *Reimskome evanđelistaru!*”

Henrik se spusti do mora i bez teškoća pronade grad nad kojim je bdjela golema utvrda. Sretne nekoga svećenika i upita ga za samostan.

„Ah, dragi došljače, vidim da ne poznaješ dobro povijest ovih krajeva”, započne svećenik. „U Senju su nekad bila tri benediktinska samostana, a sada su samo ruševine. Od glavnoga je izgrađena ova utvrda koja se zove Nehaj. Morali smo je izgraditi da se obranimo od Turaka. A tiskara za koju pitaš ne postoji još od 1508. No, reći ću ti kako se zove pismo. To je glagoljica, pismo kojim su pisane naše crkvene knjige jer mi jedini od svih katoličkih naroda imamo pravo govoriti misu na našem jeziku, a ne na latinskome. Zamisli kakva čast i kakva posebnost! Ja je, naravno, znam i čitati i pisati, baš kao i svi popovi glagoljaši u našim krajevima. Ako hoćeš, naučit ću te.”

„Dragi hrvatski prijatelju, ja sam kralj Poljske i Francuske, Henrik III. Ne mogu dugo ostati ovdje. Ali, ako možeš, pođi sa mnom u Francusku da me naučiš glagoljicu.”

„Moram pitati svojega biskupa”, odgovori svećenik. „Ako mi on dopusti, rado bih otputovao s tobom.”

„U redu, pričekat ću koji dan, prošetati i okupati se ako ne bude previše hladno”, odvrati kralj.

Tri dana kasnije mladi pop glagoljaš i kralj Henrik III. krenuli su u Francusku noseći mnoge knjige pisane glagoljicom. Poslije duga i iscrpljujuća puta počeli su poduku koja je potrajala nekoliko mjeseci. No, kralj je bio marljiv učenik. Sljedeće godine na Uskrs Henrik III. čitao je s lakoćom *Reimski evanđelistar* i tako postao prvi francuski kralj koji je osim latinice znao čitati i glagoljicu.

Andela Djelmo, 6. razred
mentorica: Danijela Štefan
Osnovna škola Grigora Viteza, Poljana

Potraga za glagoljicom

Bilo je to jednoga sasvim običnog i možda pomalo oblačnog dana u mojoj školi. Nakon šest sati nastave umorna od svega, ali znajući da još imam likovnu skupinu, krenula sam prema učionici Likovne kulture. Na moju sreću, učiteljica je taj dan bila zaokupljena uređenjem panoa, pa mi je rekla da sam slobodna i da neće biti likovne skupine danas. A što sad... Bit će još utoraka i sedmih sati i likovnih skupina. Nije mi se nešto pretjerano žurilo kući, pa sam, prolazeći pored školske knjižnice, odlučila navratiti i vidjeti što tamo ima novo. Knjižničarke nije bio, a kad malo bolje razmislim – mislim da je uređivala pano zajedno s učiteljicom Likovne kulture. Počela sam lutati između polica prepunih knjiga i razgledavati sadržaj tih polica. Dok sam tako hodala pored jedne police na kojoj su sve knjige djelovale poprilično staro, pogled mi je privukla jedna koja se posebno izdvajala jer je bila deblja od ostalih, imala je tvrde korice i djelovala je kao da ju je tisuću ruku propustilo kroz svoje šake. Uzela sam je u ruke i otvorila. Prvo što sam uočila bilo je neko meni nepoznato pismo. Slova su bila vrlo čudna i neobična i potpuno drukčija od onih kojima se mi danas koristimo pri pisanju. Zapravo, ta su slova izgledala kao da ih je netko crtao, a ne pisao. Bilo je vrlo teško pratiti oblike tih slova, ali je baš zato bilo zanimljivo. Prošlo mi je kroz glavu pitanje kako to da nikada ranije nisam vidjela tu knjigu u knjižnici i o čemu je ona uopće, što je njezin sadržaj.

Zanimljivo, ovo je bila možda prva knjiga koju sam držala u rukama, a koju nisam zatvorila nakon nekoliko minuta listanja, što mi se inače vrlo često događalo. Malo sam razmislila i sjetila se da bi to možda mogla biti glagoljica i glagoljična slova. Pa da! To mora biti to! Nedavno smo o tome učili na nastavi povijesti iako taj dan i nisam nešto najbolje pratila nastavu jer sam bila prehladna i boljela me glava.

Listajući dalje, došla sam do kraja knjige i tamo sam pronašla kartu, nacrtanu rukom. Ispod karte stajao je znakovit natpis: „Tamo gdje kamen čuva slova, počinje priča o glagoljici.” Potpuno me zaokupila ta rečenica koja je djelovala tako moćno.

Pogledala sam na sat. Bila su skoro dva sata, što znači vrijeme za odlazak kući. Knjigu sam pažljivo vratila na policu odakle sam je uzela i krenula sam prema izlazu škole. Prošlo je nekoliko dana, ali nikako nisam prestajala misliti o knjizi koju sam vidjela onoga utorka u knjižnici. Čak sam se pitala je li još tamo ili ju je netko već možda posudio. Pod odmorom sam odlučila nekolicini svojih prijatelja iz razreda pokazati knjigu nadajući se da je još uvijek u knjižnici. I da, bila je tamo! I moji su prijatelji u čudu gledali knjigu kao što sam je i ja gledala prije nekoliko dana. Vidjevši oduševljenje i čuđenje na njihovim licima, znala sam da je pravo vrijeme da im ponudim da organiziramo malu potragu u kojoj ćemo nastojati ući u trag glagoljici i onoj tajanstvenoj poruci s kraja knjige. U trenutku kad sam to predložila uopće nisam imala pojma hoćemo li doći do kakvoga otkrića, ali mi se ideja činila zanimljivom, a i vikend je bio pred vratima, pa ga je valjalo nečime ispuniti. Prijatelji su, iako ispočetka malo skeptični, ipak pristali i tako smo dogovorili da će nadolazeća subota biti rezervirana za potragu za „kamenom koji čuva slova”.

Subota je stigla brže nego što sam mislila. Lara je donijela kompas, Marko je ponio mobitel kako bismo sve mogli snimati, a ja sam ponijela kartu koju sam uzela, točnije nakratko posudila, iz one knjige. Prvo smo odlučili tražiti mjesto koje je bilo označeno na karti. Cijelo subotnje prijepodne proteklo nam je upravo u tome, ali je naša sreća zato bila velika kad smo uspjeli locirati staru crkvu u šumi čiji je položaj odgovarao koordinatama koje su bile ucrtane na karti. Vrata na crkvi bila su napola razrušena i nije bio nikakav problem ući u crkvu. Prvo što smo svi uočili, kad smo ušli, bilo je da su zidovi prepuni urezanih znakova. I ne, nije to bila obična škrabotina, to su bila prava glagoljična slova! Malo je reći da sam se u tome trenutku osjećala poput Indiane Jonesa! Lara je iz svoje torbe izvadila glagoljičnu abecedu koju je dan

ranije isprimala. Svi smo troje zajedno krenuli dešifrirati natpis na zidu. Pisalo je: „... pismo koje čuva narod ne smije se zaboraviti...” U tome sam trenutku shvatila da glagoljica nije tek dio naše povijesti ili tek neko staro pismo, ona je nešto što nas povezuje s našim predcima koji su na ovim prostorima i u ovoj zemlji živjeli stotinama godina unazad!

Marko je predložio da napravimo mali dnevnik potrage u koji ćemo bilježiti sve što otkrijemo. Složili smo se, sve je itekako potrebno zapisati. U danima koji su slijedili potajno smo, ne govoreći nikome ništa, počeli istraživati više o glagoljici. S nastave povijesti znala sam da su njome pisane neke vrijedne knjige iz hrvatskoga srednjeg vijeka, da se njome koristilo na prostoru Hrvatske duže od tisuću godina pa čak i podatak da su njome zapisane molitve i neki zakoni. Sjela sam i zamislila se. Jesu li se naši ljudi prije nekoliko stotina godina okupljali, možda pod svjetlom svijeća, kako bi čitali te tekstove? Učiteljica nam je na nastavi povijesti rekla da su rijetki znali čitati. Jesu li im onda čitali svećenici kad su bili među rijetkim školovanim ljudima toga vremena? Kako je to zanimljivo – oni nisu imali televiziju, nisu imali mobitele ili tablete, ali su imali riječi. I te su riječi ostale sačuvane i zapisane pismom koje se zove glagoljica. Osjećala sam se kao da sam otkrila i zaključila nešto vrlo, vrlo važno.

Nakon toga sam s nestrpljenjem očekivala prvi sat nastave povijesti. Trebalo je čekati do srijede. Čim je zvono oglasilo početak prvoga nastavnog sata, doslovno sam uletjela u učionicu i sjela u prvu klupu kako bih bila što bliže učiteljici. Prva klupa nikad nije bila moj prvi izbor, ali situacija je sad zahtijevala upravo ovakvo postupanje. Kad je učiteljica ušla u učionicu, već sam imala ruku podignutu u zrak. Malo se iznenadila mojom nestrpljivošću. Počela sam joj pričati. Sve, redom. O knjizi, po karti, o crkvi duboko u šumi, o natpisu koji smo Marko, Lara i ja dešifrirali. Učiteljica me ispočetka gledala s velikim čuđenjem, a zatim joj je pogled malo omekšao. Kad sam dovršila sve što sam joj željela reći, izgovorila je nešto što nikad neću zaboraviti: „Ti si, Anđela, napravila ono što svaki povjesničar treba učiniti – povezala si prošlost s vlastitim

životom!” Kako mi je trebao taj njezin komentar! Kakav mi je vjetar dala u leđa! I da, sve to nisam radila zbog ocjene, ma nije mi bila ni na kraj pameti! Radila sam to jer sam znala da je to bitno i vrijedno i jer me ta priča u potpunosti zaokupila.

U meni se počela rađati želja da glagoljicu, staro i vrijedno pismo mojih predaka, nekako više uključim u svoj svakodnevni život. Jedne večeri u mojoj sobi, dok sam pakirala stvari u torbu za sljedeći nastavni dan, pogled mi je pao na praznu naslovnu stranu bilježnice iz povijesti. I onda mi je sinula ideja – ukrasiti ću je glagoljicom! Uzela sam flomastere i počela pisati svoje ime glagoljicom. Svako sam slovo ukrasila, a još sam oko njih dodatno napravila i male točkice i linije. Željela sam da izgledaju kao inicijali, početna slova u glagoljičnim knjigama. Osjećala sam se kao da izrađujem neki drevni ukras, ali moj vlastiti, onakav kakav upravo ja želim.

Sutradan sam naslovnicu svoje bilježnice pokazala prijateljima u školi i njima se to toliko svidjelo da su me zamolili da i njihove bilježnice ukrasim tako što ću i njihova imena napisati glagoljičnim slovima. Jedan prijatelj iz razreda, koji je muku mučio s ocjenom iz povijesti, čak me zamolio da mu na glagoljici ispišem i poruku za sreću pri usmenome odgovaranju! U tome sam se trenutku osjećala kao da imam neku super tajnu vještinu!

Odjednom sam shvatila da sam na glagoljicu prestala gledati kao na neko staro, poluzaboravljeno i čudno pismo. Pa ona je bila tu, naša je i tako je posebna i divna!

Inače imam jako dobar odnos s bakom i nisam više mogla izdržati, a da njoj ne ispričam sve što se dogodilo u posljednjih desetak dana. Otišla sam je posjetiti, a usput sam ponijela i knjigu iz knjižnice koju sam već danima imala kod kuće i neprekidno sam je listala, kad sam god imala slobodnoga vremena. Ispričala sam baki sve, a pokazala sam joj i knjigu. Gledala me, mudro se smješkala, oči su joj bile mile kao i uvijek, a onda je tiho rekla: „Moj je djed znao čitati i pisati glagoljicu.” Kakav je to šok za mene bio, pa ni slutila nisam da je netko iz moje obitelji imao tako duboku povezanost s tim pismom. Znala sam da je moj pradjed bio učitelj jer je baka

često i rado o njemu govorila. Znala sam i da je volio starine, ali i da je posjedovao mnoge stare knjige. Nakon što sam saznala da mu je glagoljica bila itekako poznata, osjećala sam se kako da sam otkrila neku tajnu i skrivenu vezu između sebe i svojih predaka.

Nakon razgovora s bakom, moj se apetiti za istraživanjem dodatno probudio. Naučila sam sva slova uglate glagoljice i počela sam njima pisati različite poruke, poput: „Sretno na ispitu!” ili „Vidim ose poslije škole!” Meni je to bilo vrlo zabavno, a i moji su razredni prijatelji vrlo pozitivno na to sve reagirali, pa su neki od njih i sami počeli pokazivati interes da nauče glagoljična slova.

Povremeno sam, kad sam imala malo više vremena, pokušavala pročitati neke manje dijelove pojedinih glagoljičnih tekstova. S time sam se jako mučila, priznajem. Ipak, onaj osjećaj kad sam nešto uspjela, barem donekle, razumjeti, bio je toliko veličanstven! Osjećala sam se kao da sam riješila neku opasnu tajnu šifru iz nekoga detektivskog romana.

Ubrzo se bližio Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva. Učiteljica povijesti, znajući za sve čime se bavim, toliko je bila oduševljena da mi je predložila da napravimo veliki pano na temu glagoljice. Marko, Lara i ja, trio istraživača, dali smo si pravoga truda. Svako smo slovo uglate glagoljice izradili na posebnom listu papira, ispod smo napisali koje je to slovo i kako se izgovara, a posebno mjesto na našem panou zauzimala je znakovita poruka koju smo onoga subotnjeg prijepodneva dešifrirali s zida one crkve duboko u šumi – „Pismo koje čuva narod ne smije se zaboraviti.” Slobodno mogu reći kako mi je taj natpis služio kao moto koji me pokretao svakoga dana na daljnje istraživanje.

I tako je naš pano dovršen, baš na dan 22. veljače, kad su glagoljicom otisnuli i naš *Prvotisak, Misal po zakonu rimskoga dvora*. Kakav sam ponos osjećala svaki put kad sam vidjela da netko zastane pored našega panoa i promatra što se na njemu nalazi. Osjećala sam da smo glagoljicu vratili u život i da ona ponovno priča. Odjekuje tijekom stoljeća naše povijesti, udara o vale Jadranskoga mora i o stijene Velebita!

Učiteljica povijesti rekla mi je da će moje istraživanje predložiti kao temu za zajednički razredni projekt mogega razreda od sljedeće školske godine. Dakle, svi ćemo se baviti glagoljicom! Nisam mogla vjerovati! Bila sam joj zaista zahvalna na povjerenju koje ima u mene. Počela sam razmišljati – možda bi se mogla organizirati i radionica na temu glagoljice u knjižnici? Vjerovala sam da ima učenika koji žele naučiti nešto dodatno. Čudila sam se sama sebi kako je moj interes za proučavanjem glagoljice otvorio meni jedna sasvim nova povijesna vrata. Shvatila sam da povijest nisu samo bitke, osobe, godine i događaji. Povijest je otkrivanje priča i ideja, povijest je i ovo živo pismo – glagoljica koje sam otkrila i koje me oduševilo!

Sjetila sam se kako smo na nastavi povijesti, kad smo učili o trojezičnosti i tropismenosti Hrvata tijekom srednjega vijeka, gledali dokumentarni film o *Bašćanskoj ploči*. Moje je istraživanje sad već bilo javna tajna i svi su za njega znali, a i kod kuće sam to često spominjala u krugu svoje obitelji. Jednom sam rekla pred roditeljima kako bi bilo super kad bih mogla posjetiti Jurandvor i crkvu svete Lucije, mjesto gdje je pronađena *Bašćanska ploča*, dragi kamen hrvatske povijesti, književnosti i kulture. Reakcija mojih roditelja bila je nesvakidašnja. Tata je samo rekao: „Ti nikad nisi tražila da idemo na neki izlet, a sad spominješ povijesni izlet, pa idemo onda!” Svi smo se počeli smijati i bili smo sretni jer smo znali da je pred nama jedna divna obiteljska avantura.

Od toga dana nisam baš najbolje mogla spavati jer me često budila pomisao kako ću ići na Krk i zamišljala sam pritom kako će to biti kad budem u crkvi svete Lucije. Učiteljica povijesti često me ispitivala kako napredujem sa svojim istraživanjem. Kad me god pitala, rado sam joj odgovarala kako napredujem. Često me znala pohvaliti, a ja sam se tad osjećala kao da sam narasla za nekoliko brojeva. Jednom je rekla: „Ti si, Anđela, izvrstan primjer kako znatiželja može dovesti do učenja na najbolji način!”

Naravno da mi je jako godilo svaki put kad me učiteljica pohvalila, ali još više mi je bila draža spoznaja da sam nešto

naučila, a da se to od mene tražilo ili očekivalo – učila sam jer sam ja tako htjela. Jednoga sam popodneva kod kuće u ruke uzela škare, karton, ljepilo i flomastere i izradila mali ukras za vrata svoje sobe na kojemu je glagoljičnim slovima pisalo *mir*. Kad je moja sestra to vidjela, pitala me „Ma je l' to opet ono tvoje staro pismo?” Ponosno sam joj rekla: „To ti nije neko staro pismo, to je glagoljica, pismo naših pradjedova, daj malo prouči o čemu je zapravo riječ!” Ona je nešto nevoljko promrmljala i još i je nabila na nos kako za vikend mora na Krk umjesto da ide s društvom van. Joj, ta moja sestra... Uopće ne zna što su prioriteti!

Jednoga me dana po dolasku iz škole kod naše kuće dočekaao djed. To nije bilo ništa posebno neuobičajeno, događalo se i ranije, ali ovaj put djed sa sobom nije imao čokoladu ili neki drugi slatkiš kojim bi me inače dočekaao, nego je u rukama držao staru požutjelu razglednicu koju mi je pružio čim sam zatvorila iza sebe dvorišna vrata. Na razglednici su bila požutjela glagoljična slova. Rekao je da je to pronašao u nekoj staroj i zaboravljenoj kutiji na tavanu i da je odlučio upravo meni to pokloniti. Zalijepila sam tu razglednicu u dnevnik naše potrage. Svi su prijatelji u školi tražili da im pokažem tu razglednicu jer je ona bila očiti dokaz da naša potraga nije izmišljena, nego stvarna.

Lara je sutradan u školi predložila da u jednome kutku knjižnice, uz prethodni dogovor s našom knjižničarkom napravimo mali kutak posvećen glagoljici. Ideja mi se jako svidjela, prihvatila sam je, a dodala sam i kako bismo mogle osmisliti glagoljaški kviz za naš razred! Napravili smo jednostavna i lagana pitanja za taj kviz, poput toga kako se zove prvo slovo glagoljice ili kako su se zvali tvorci glagoljice. Svi su se iz razreda uključili, a najviše oni koji su uvijek tvrdili kako ne vole povijest i kako ih od toga predmeta boli glava. Pravi vrhunac našega truda u proteklim tjednima tek je slijedio – učiteljica nas je pri kraju toga sata obavijestila da nas vodi na izlet u Istru, u Aleju glagoljaša! Mislila sam da sanjam. Tek sam se vratila s Krka s našega obiteljsko-povijesnog izleta, a već me čekaao novi izlet! Teško je riječima opisati kakvo je oduševljenje

uslijedilo u razredu.

Dva su tjedna brzo prošla i naš je autobus jurio prema Istri. Kad smo došli tamo, preplavili su me osjećaji. Osjećala sam se kao da hodam po vremenskoj crti, a svakim svojim korakom upoznajem jedan novi djelić povijesti svoje zemlje i svoga naroda. Na povratku kući s toga izleta u našem je autobusu bila tišina dobar dio puta. I nije to bilo zato što smo bili posebno umorni ili tužni, nego zato što je svako u sebi promišljao o onome što smo na tome izletu čuli, saznali i usvojili. Čak je i Marko, inače poznat po brzome jeziku, samo rekao: „Ovo se zaista trebalo doživjeti!” Osmjehnula sam se. Tako je bio u pravu. Bio je ovo dan kad je prošlost progovorila. Tu sam noć sanjala da putujem u prošlost i tražim nekoga s kime ću razgovarati, nekoga tko se nekada davno koristio glagoljicom. Sanjala sam da tu osobu ispitujem kako je naučila pisati, po čemu je pisala, što se događalo u njezino vrijeme.

Katkad sam i samu sebe znala uhvatiti kako sanjarim da sam u nekome srednjovjekovnom skriptoriju i pišem neku knjigu glagoljičnim slovima.

S vremenom je glagoljica od ljubavi postala i mali hobi. Često sam izrađivala ukrasne predmete s glagoljičnim slovima, a neke sam od njih i poklanjala obitelji i prijateljima. Jedan od mojih radova mama je stavila na hladnjak u našoj kuhinji. Na njemu je glagoljičnim slovima pisalo *obitelj*. Mama mi je rekla da će svi gosti koji budu svraćali k nama pitati što to piše, a onda ću im ja pojasniti. Osjećala sam se važno. I bila sam važna.

Toliko me toga naša glagoljica naučila. Nije me naučila samo slova nego mi je progovarala o svemu onome što su naši ljudi prošli tijekom povijesti i o svemu onome što su doživjeli. To su priče, poruke, osjećaji, snovi i doživljaji nekih starih vremena. Zato preporučam svakomu da nauči glagoljicu. To je divan način kako vraćaš dug svojem narodu i povijesti svojega naroda i kako svojim predcima zahvaljuješ za ono što danas jesi, slobodan i svoj, na svojem. Jer kad znamo odakle dolazimo, onda ćemo znati i kamo idemo. Bar tako uvijek kaže moja učiteljica povijesti. A kad smo već kod povijesti... Sjećate

se one moje bilježnice i njezine ukrašene naslovne strane? Nju kad držim u rukama, kao da držim nešto posebno. I kao da nisam sama tad – uz mene su svi oni koji su tim pismom pisali prije mene, a dio su naše povijesti. I to je osjećaj ponosa i divljenja koji je teško opisati riječima.

Elena Halar, 6. razred
mentorica: Nika Komar
Osnovna škola „Vladimir Nazor”, Duga Resa

Potraga za glagoljicom

Jednoga sunčanog dana Maja, Tia i ja šetale smo Ogulinom. Nakon duže šetnje krenule smo se odmoriti u obližnji kafić. Maja je naručila sok od naranče, Tia Coca-Colu, a ja sok od jabuke. Osvježile smo se i baš kad smo namjeravale krenuti, ugledale smo Ćirila i Metoda koji su u tome trenutku ušli u kafić. Začudile smo se i zbunjeno se pogledale. Izgledali su vrlo ozbiljno i shrvano te smo im prišle kako bismo ih upitale je li sve u redu. Odgovorili su nam da nikako nisu dobro te da se dogodilo nešto uistinu strašno, no nisu bili sigurni smiju li nam reći o čemu je riječ. Rekle smo im da nam mogu povjeriti bilo što te da ćemo im pomoći ako je moguće. Otkrili su nam da su izgubili glagoljicu, no istaknuli su da nikomu ništa ne govorimo. Bile smo zaprepaštene! Budući da su oni bili već prilično stari, zamolili su nas da pronađemo barem prva dva slova glagoljične abecede (*az* i *buki*). Također su nam rekli da potražimo i ostala slova ako ikako budemo mogle. Obećale smo im da ćemo ih pronaći te smo se oprostili.

Stigle smo kući te nakon ručka krenule spremati stvari za dugo putovanje u Grčku gdje ćemo boraviti trideset i dva dana jer je upravo toliko slova glagoljične abecede, a mi smo planirale svakoga dana pronaći jedno. Krenule smo automobilom na put do Soluna. Nakon dvadeset sati na proputovanju stigle smo u smještaj. Bile smo vidno iscrpljene te smo nedugo nakon dolaska zaspale. Stigao je novi, sunčan dan, ujedno i naš prvi puni dan u Solunu. Doručkovale smo te smo odlučile prošetati lijevom stranom obale Egejskoga mora. Dok smo šetale, puhao je jak vjetar te je more bilo veoma uzburkano. Veliki morski valovi potjerali su nas s obale. No, prije negoli smo krenule do smještaja, vidjele smo nešto neobično na stijeni koja se nalazila tik do mora. Maja se hrabro spustila do stijene kako bi vidjela što je to te povikala da je riječ

o glagoljičnome slovu *az*. Bile smo iznenađene, no ujedno i sretne jer smo uspješno krenule s našom potragom. Zamotale smo slovo u papir te smo ga ponijele sa sobom. Pogledavši na sat, vidjele smo da je vrijeme ručka. U obližnjemu restoranu ručale smo izvrsnu grčku musaku, a nakon toga Tia je nazvala Ćirila te mu je javila da smo pronašle prvo slovo. Bio je zaista oduševljen! Ubrzo je stigla večer... Dok su Tia i Maja brzo otišle spavati kako bi bile odmorne za sljedeći dan, ja sam do dugo u noć razmišljala gdje bismo mogle pronaći sljedeće slovo, roj raznih lokacija okupirao mi je misli.

Sutradan je bio oblačan dan. Pogledale smo vremensku prognozu u kojoj su meteorolozi istaknuli da neće biti kiše. S obzirom na to, odlučile smo otići na jednu od najpoznatijih planina u Grčkoj, planinu Olimp. Maja je o njoj mnogo istraživala te je saznala da je to najviša grčka planina koja ima vrh nazvan Mitikas. Spakirale smo ruksake u koje smo stavile sendviče, vodu, mobitel i novčanik. Krenule smo autobusom do Tesalijske, mjesta gdje se nalazi Olimp. Vožnja je trajala kratko, oko pola sata. Nakon iskrcavanja iz autobusa pješačile smo do Mitikasa (vrha Olimpa). U jednome smo trenutku zastale na pola puta jer nismo mogle dalje, bile smo umorne i iscrpljene. No, odjednom sam ugledala nešto neobično na vrhu te sam odlučila izgurati do kraja bez obzira na umor i iscrpljenost. Budući da je i djevojke zaintrigirala ta pojava, pošle su odlučno za mnom. Nakon dodatnoga dvosatnog hoda, napokon smo stigle na vrh! Ondje smo pronašle drugo glagoljično slovo *buki*. Bile smo presretne jer se iscrpljujući hod uistinu isplatio! Također, nije se isplatio samo zbog slova nego i zbog prekrasnoga pogleda na cijelu Grčku. Fotografirale smo se te se laganim hodom krenule spuštati niz planinu. Kad smo stigle u podnožje, pozvale smo autobus koji nas je odveo do smještaja i od umora ubrzo zaspale.

Novo jutro donijelo je i nova razmišljanja o slovima koje smo dosad pronašle. Zaključile smo da je ipak riječ o dvama najvažnijim slovima, *A* i *B*, po kojima je glagoljična abeceda i dobila naziv *azbuka*, stoga smo bile ponosne na sebe. Odlučile smo da ćemo nastaviti potragu i za ostalim slovima, ali ako ih i

ne pronađemo sva, bit ćemo zadovoljne i ponosne. Nakon doručka krenule smo prema središtu Soluna kako bismo obišle tržnicu, prošetale poznatim ulicama i uživale u solunskome zraku. Nakon ukusnoga ručka u prelijepome restoranu modernoga interijera odmarale smo se na plaži.

Preostali dani prolazili su vrlo brzo te se naš boravak bližio kraju... Stigao je i pretposljednji dan. Počele smo pakirati stvari u kovčege. U jednome trenutku otvorile smo torbu u koju smo stavljale pronađena slova, a u njoj je bilo točno trideset i dva slova. Bile smo začuđene, ali sretne jer smo uspjele skupiti sva glagoljična slova. Nadamo se da će Ćiril i Metod biti ponosni! Nakon što smo se spakirale, stvari smo ostavile u automobil te posljednji put prošetale obalom. Na oglasnoj ploči duž šetnjice bila je izvješena udarna vijest da su Ćiril i Metod preminuli. Bile smo u šoku! Plakale smo gotovo cijelim putem do Ogulina ne vjerujući u tu vijest...

Nakon dvadeset sati putovanja stigle smo u rodno mjesto. Ponajprije smo istražile gdje su Sveta braća pokopana, a potom smo se odlučno uputile na njihov grob. Pomolile smo se te smo odlučile ukrasiti grob glagoljičnim slovima koja su im bila najvažnija u životu. Smatramo da im se posljednja želja ostvarila – pronalazak glagoljice prije smrti. Ipak, najdraže mi je što smo im tu želju imale priliku ispuniti upravo mi. Također, nadam se da su ponosni na nas kao što smo i mi ponosne na sebe. I za kraj, želimo im da počivaju u miru Božjem, a mi odlazimo u nove potrage i pustolovine!

Eni Rešetar, 5. razred
mentorica: Natalija Blažević Frlan
Osnovna škola Kraljevica

Potraga za glagoljicom

Jednoga predivnog dana svi učenici petoga razreda Primorsko-goranske županije bili su pozvani na predstavljanje *Bašćanske ploče*, jednoga od najstarijih pisanih spomenika na glagoljici. Za tu prigodu *Bašćansku* su *ploču* donijeli iz Zagreba na otok Krk, u mjesto Jurandvor, u crkvicu svete Lucije, gdje je i pronađena. Mi smo išli s učiteljicom Natalijom, koja nas je prošlo ljeto puno naučila o glagoljici. Veselili smo se, ali nije sve išlo tako lijepo kako su zamislili.

Gospođa koja je sve to organizirala taman se spremala maknuti crvenu zavjesu ispod koje se nalazila *Bašćanska ploča* na jednome stupu u staklu kad je primijetila nešto neobično. Dogodilo se nešto neočekivano, *Bašćanske ploče* nije bilo. Svi su se prestrašili. Voditeljica je rekla da će onaj koji pronađe *Bašćansku ploču* dobiti određenu svotu novca. Jako sam je htjela naći i tim novcem pomoći siromašnim ljudima koji nemaju novca ni za kruh. Počela sam je tražiti svugdje. Mislila sam da je nikada neću pronaći. Htjela sam odustati. Nastavila sam tražiti u crkvi svete Lucije. Tamo sam naišla na prvi trag. Na stupu na kojemu je trebala biti ploča pisalo je: „Oteo me nitko nije, sama sam se skrila. Nađi me što prije ako ti je svota novca mila.” Odmah sam krenula tražiti oko crkve. *ŋ* je bilo iza kamena, *ŋŋ* zatim odmah pored na travi, *ŋ* nasuprot na stablu i drugo *ŋ* u raskošnoj krošnji. *G, L, A, G* – odmah sam zaključila, to mora da je *glagoljica*! Odmah sam nastavila istraživati. *ŋ* je bilo na zidu crkvice, *ŋŋ* na njezinim vratima, *ŋ* na malom stropu i *ŋ* na smeđoj klupici u crkvi. *G, L, A, G, O, Lj, I, C* – pa nedostaje mi samo jedno slovo, *A*! *ŋ* se krilo iza oltara, ali nije slovo *A* bilo jedina stvar koja je tamo bila. Tamo se krila i izgubljena *Bašćanska ploča*.

Bila sam jako sretna i zadovoljna što nisam odustala iako sam se jako namučila da je pronađem. Sve se može kad se hoće,

zato nikad nemojte odustati. Sada sam dobila puno novca i učinila dobro djelo.

Radovi učenika sedmoga i osmoga razreda osnovne škole

NAGRAĐENI RAD – Tena Mijoković, Osnovna
škola Zdenka Turkovića, Kutjevo

NAGRAĐENI RAD

Tena Mijoković, 8. razred

mentorica: Marija John Ament

Osnovna škola Zdenka Turkovića, Kutjevo

Potraga za glagoljicom

Sve je počelo kada smo Luka i ja zavirili u staru napuštenu knjižnicu na kraju selu. Ključevi su visjeli s hrđe na vratima, a iznutra se širile prašina i tišina. Istražujući tavan, pronašli smo drvenu kutiju urezanu neobičnim znakovima. Unutra – stari papir, požutio i poderan, na kojemu su bile iscrtane nepoznate crtice, krugovi i zavoji. Nikad nismo vidjeli takvo pismo. Isprva smo mislili da je neka igra, ali bilo je previše ozbiljno i precizno da bi bila šala. Odlučili smo otkriti značenje. U kutiji je bila još jedna stvar – nacrtana karta sela s ucrtanim križićima. Svaki je bio kod nekoga starog mjesta. Stara kapelica, bunar iza škole i stari hrast na brdu. Počeli smo s kapelicom. Tamo smo na zidu pronašli isti znak kao na papiru. Ispod njega, urezan još jedan. Zapisali smo ga. Kod bunara smo našli kamen s urezom koji je odgovarao jednom znaku iz poruke. Na brdu, ispod hrasta, iskopali smo pločicu s još trima simbolima. Shvatili smo da svako mjesto skriva dio šifre. Činilo se kao potraga kroz vrijeme. Papir koji smo našli nosili smo svugdje sa sobom, ali nikako nismo mogli razumjeti redove simbola. Nisu bili samo ukras – bili su poruka. Poruka koju je netko jako davno ostavio da je tek pravi znatiželjnici otkriju.

Danima smo skupljali znakove sa svih označenih mjesta s karte. Svaki je simbol odgovarao jednom znaku na starome papiru. Luka je predložio da ih pokušamo spojiti i usporediti. Imali smo niz nepoznatih znakova, ali se činilo da se ponavljaju kao da tvore riječi. Iscrtavali smo ih ponovno, pažljivo, na novi papir, nadajući se da će nam oči nešto otkriti. Jedne večeri, dok smo sjedili u mojoj sobi i gledali u papir, zamijetila sam da su se neki dijelovi sjajili pod svjetlom svijeće. „Čekaj”, šapnula

sam. „Vidi ovo!” Počeli smo lagano grijati papir svijećom i tada se pojavilo nešto nevjerojatno. Ispod crnih znakova, pojavili su se novi – kao da je netko pisao nevidljivom tintom! Slova su bila iskrivljena, ali prepoznatljiva. Počela se pojavljivati rečenica, polako, riječ po riječ, kao da se sama otkriva: „Tko pronade red znakova, otvorit će vrata prošlosti.” Nismo mogli vjerovati. Poruka je cijelo vrijeme bila tu, ali skrivena. Znakovi su postajali jasniji, a na kraju – posljednji red ispisan drukčijom tintom: „Ovo što držite, zove se pismo iz vremena tame.” Zadrhtali smo. Kao da nas netko nadzire i promatra, a ipak sve djeluje napušteno i zaboravljeno. „Pismo iz vremena tame...” ponovio je Luka. Što to znači?

Nismo mogli spavati. Držali smo papir među knjigama, skrivali ga da ga nitko ne pronade. Sljedeći dan otišli smo do posljednjega mjesta s karte – maloga zvonika na rubu sela. Tamo je u kamenu bio urezan isti znak kao prvi na našem papiru. Ispod – pažljivo skrivena pločica s još znakova. Na njoj su bila četiri znaka koja nismo imali. Kad smo ih dodali u svoj niz, poruka je konačno bila potpuna. Polako smo čitali nevidljiva slova pod svjetlom. „Ono što ste pronašli čuva se stoljećima. Riječi koje vidite pripadaju pismu imenom...” Zastali smo. Zadnje riječi bile su na sredini papira, usred gustih znakova, kao da su čekale da ih otkrijemo: „... glagoljica” Pogledali smo se u tišini. Tako se zove to čudno pismo? Osjetili smo kako nam je srce poskočilo. Nitko nam nije rekao, nismo pronašli ime u knjigama – otkrili smo ga sami. Osjećali smo se kao pravi istraživači. Zamišljali smo redovnike koji su nekada pisali tim pismom, tiho, u svjetlu svijeće. Papir smo vratili u kutiju, ali prije toga napisali smo vlastitu poruku na tome pismu. Možda će netko jednoga dana, kao mi, opet krenuti u potragu. I možda – otkriti glagoljicu.

Tena Panić, 8. razred
mentorica: Maja Vuka
Osnovna škola „Vladimir Nazor”, Đakovo

U potrazi za glagoljicom

Jeste li se ikada zapitali kako je došlo do pojave prvoga pisma i razvoja pismenosti? Moram priznati da nisam ni ja sve dok nisam postala osmašica. Tijekom ljetnih školskih praznika, dane sam uglavnom kratila u društvu knjiga i, promišljajući o tome, zaključila sam da su ideje koje su mi promijenile život proizišle upravo iz njih. Knjige su oduvijek bile moje najtiše i najvjernije prijateljice, a i s njima se nekako lakše sprijateljiti. Nesebično su mi dijelile najmunđrije savjete te su često bile u ulozi mojih najstrpljivijih učiteljica. No, katkad na posljednjoj stranici naizgled najuzbudljivijega romana ostajem u dvojbi jesam li dobro razumjela sve ono što je autor želio dočarati i ispričati ili postoji još neki, dublji, smisao. Obećala sam sama sebi da ću *Maloga princa* čitati iznova svakih nekoliko godina jer ću, kako su me savjetovali odrasli, svakim novim čitanjem otkriti nešto novo i dojmljivo. I upravo se tu pokrenula moja znatiželja i užurbani moždani kotačići od mene su stvorili pravoga malog istraživača, stoga naoružana voljom, krećem u potragu za samim počecima pismenosti, **oblom glagoljicom** – pismom naših predaka. Nisam baš imala plan otići u doba dinosaura, no recimo da ću traganje započeti u 9. stoljeću.

Prve dokaze o postojanu glagoljice potražiti ću diljem svoje zemlje, Republike Hrvatske. Na trenutak ću zastati u ravnoj mi **Slavoniji** i skrenut ću u **Brodski Drenovac**, gdje je prije svega nekoliko godina, pri renoviranju male crkve sv. Dimitrija, ispod jedne freske otkriven glagoljični grafit iz 14. stoljeća. Put ću zatim nastaviti do grobljanske crkve sv. Martina u **Lovčiću** kod Slavanskoga Broda, gdje se nadam vidjeti devet natpisa nastalih u različitem vremenu. Nije tu riječ o zalutalome glagoljašu iz tuđine, nego je dokaz da se glagoljicom pisalo na mnogo širemu području nego što se ranije mislilo. No, ako ste uvjerenja da se glagoljica pisala samo

u jednome obliku, morat ću vas razuvjeriti jer upravo u **Novskoj** postoji materijalni dokaz, točnije natpis, na **uglatoj glagoljici** pronađen na zvoniku crkve sv. Lovre. Ta su zanimljiva otkrića u kontinentalnome dijelu Lijepe Naše tek početak mojih novih spoznaja pa krećem dalje put **Istre** gdje planiram svjedočiti arhaičnomu svijetu nestvarne ljepote. Ovdje izgubljeno vrijeme s duhovnom i materijalnom baštinom nudi svakomu prolazniku tek biti otkriveno. U **Roču**, u naselju Brul vidjet ću kortini utvrde iz 18. stoljeća s pedesetak opeka i crjepova s natpisima i crtežima koji su jedini glagoljični simboli ispisani u svrhu očuvanja kuće i ukućana. A nekoliko kilometara dalje, u najmanjemu gradu na svijetu, u **Humu** dočekat će me romanička kapela s glagoljičnim natpisima iz daleke 1537. godine upisanim na pročelju. Danas je općepoznato da su, nekada davno, svećenici i velikaši pisali glagoljicom, o čemu danas svjedoči i *Boljunska kronika*, u kojoj se nalazi niz zapisa o sačuvanoj glagoljici. Osim sakralnih i svjetovnih građevina, vijugavim putem najduže istarske rijeke Mirne podno Huma stižem u **Roč**, mjesto od iznimne glagoljaške tradicije. U romaničkoj crkvi sv. Antuna Pustinjaka nalaze se glagoljaški grafiti – crveni križevi koje su ispisali talijanski popovi glagoljaši poznat i kao *Ročki glagoljični abecedarij*. Sigurna sam da su i oni, baš kao i ja, uživali na našem najvećem poluotoku.

I za kraj, svoje ću istraživanje usmjeriti na prostorno područje od Velebita na sjeveru do Konavala na jugu. Na mjesto gdje će mi prekrasna **Dalmacija** poželjati dobrodošlicu. Moja učiteljica Geografije sada može biti ponosna na moju kartografsku pismenost. Ovdje planiram istražiti naš materinski jezik i najstarije slavensko pismo, čija je vrijednost danas neprocjenjiva. Već znamo da se glagoljicom koristilo u književnosti, ali i u svakodnevnome životu, premda najčešće u liturgiji za pisanje misala. Kod nas su, čini se, najpismeniji bili svećenici, redovnici i plemići te rjeđe običan puk.

No, moram priznati da me moja znatiželja dovela do zaključka da se glagoljica ipak najduže zadržala na razvedenoj obali Jadrana. Pa kako i ne bi kad je krase kristalno čisto more,

nešto više od 1200 otoka i netaknuta priroda nacionalnih parkova. Pred kraj svojega istraživačkog putovanja posjetit ću još jedno odredište koje se već godinama skriva i u našim udžbenicima iz Povijesti i Hrvatskoga jezika. Pristajem brodićem u **Bašku** na otoku Krku gdje želim u crkvi sv. Lucije u Jurandvoru posjetiti točnu lokaciju jednoga od najvrjednijih spomenika glagoljice, ispisanu na bijelome vapnencu, *Bašćansku ploču*, najvrjedniji kamen hrvatske pismenosti. Danas na mjestu gdje je nekad stajala kao oltarna pregrada možemo vidjeti repliku, no original od zaborava čuva zagrebački HAZU.

Kao i svakomu putovanju, i ovomu mojem približio se kraj. Sigurna sam da naša domovina čuva još mnoge glagoljične natpise koji će možda tek biti otkriveni, vođeni znatiželjom drugih putnika namjernika te dostojno sačuvani od zaborava za generacije koje dolaze.

Sada je vrijeme da uhvatim jednoga galeba i vratim se svojoj Slavoniji u udobnost svoje tinejdžerske sobe. Tada ću gospodinu Livingstonu vratiti njegovu pticu na naslovnici lektire, a ja ću promišljati o neistraženim predjelima Lijepe Naše te uživati u samospoznaji kako je naše najveće blago, bogatstvo materinskoga jezika ostavljeno zapisano najstarijim hrvatskim pismom- **glagoljicom**.

Antonia Plantak, 7. razred
mentorica: Andreja Klen-Barlović
Područna škola Črešnjevo, Osnovna škola Tužno

Potraga za glagoljicom

Moje je ime Antonia i idem u sedmi razred. Ovo je priča o jednome školskom zadatku koji je na kraju postao prava mala pustolovina. Sve je počelo jednoga ponedjeljka na satu povijesti. Naša učiteljica rekla nam je da moramo istražiti jedno staro hrvatsko pismo – glagoljicu.

Isprva mi nije bilo jasno što je to glagoljica. Nikad nisam čula za to. Pomislila sam da je to neki čudan predmet ili nešto iz matematike. No, ubrzo sam saznala da je to zapravo staro pismo kojim su Hrvati nekad davno pisali.

Kad sam došla kući, upitala sam mamu zna li što je glagoljica. Rekla je da je to vrlo staro pismo kojim se koristilo prije puno godina i da su njime pisane knjige, zakoni pa čak i molitve. Postala sam znatiželjna.

U knjižnici sam posudila knjigu o hrvatskoj povijesti i pronašla poglavlje o glagoljici. Tamo sam prvi put vidjela ta neobična slova. Neka su izgledala kao trokuti, druga kao križići ili spirale. Bila su potpuno drukčija od našega pisma. Izgledala su mi kao tajni znakovi.

Saznala sam da su glagoljicu stvorila braća Ćiril i Metod u 9. stoljeću. Zanimljivo je što su to pismo napravili kako bi Slaveni mogli čitati i pisati na svojem jeziku. To mi se jako svidjelo jer pokazuje koliko je pismo važno za očuvanje jezika i kulture.

Odlučila sam napraviti plakat za školu. Na plakat sam nacrtala glagoljična slova, a ispod svakoga napisala sam koje je to slovo na latinici. Napisala sam i nekoliko zanimljivosti koje sam pronašla. Posebno sam istaknula da je prva hrvatska tiskana knjiga *Misal po zakonu rimskog dvora* bila napisana glagoljicom.

Dok sam istraživala, pronašla sam i slike *Bašćanske ploče*. To je hrvatski kameni spomenik pisan glagoljicom oko

1100. godine. Na *Bašćanskoj ploči* prvi se put na hrvatskome jeziku spominje hrvatsko ime i kraljevski naslov. Poželjela sam je vidjeti uživo.

Nakon što sam sve to naučila, osjećala sam se kao da sam otkrila nešto posebno. Osjećaj je bio kao kad nađeš skriveno blago. Glagoljica mi se više nije činila kao dosadan školski zadatak, nego kao uvod u prošlost.

U školi sam predstavila svoj plakat i ispričala sve što sam naučila. Moji su me prijatelji pažljivo slušali, a neki su čak poželjeli naučiti pisati svoje ime glagoljicom. Bilo mi je jako drago zbog toga.

Nakon prezentiranja, učiteljica me pohvalila i rekla da sam sve odlično objasnila. Bila sam jako ponosna. Ali još više nego zbog ocjene, bila sam sretna jer sam naučila nešto važno o svojem jeziku, narodu i povijesti.

Danas kad vidim neki znak glagoljice na starim knjigama ili spomenicima, znam što znači i osjećam se povezano s ljudima koji su prije mnogo stoljeća živjeli ovdje. Glagoljica me naučila da prošlost nije samo nešto što učimo u školi nego je i dio nas.

Petra Žagar, 7. razred
mentorica: Paulina Vismeg Ivšinović
Osnovna škola Prečko, Zagreb

Potraga za glagoljicom

Jednoga sunčanog dana bila sam kod bake i djeda na selu. Čistili smo njihov stari tavan. Kad su se baka i djed umorili, otišli su prileći, a ja sam ostala sama. Nešto mi je u tome trenutku privuklo pozornost. Vraćala sam knjige i stare albume u kutije. Iz jedne knjige ispala je stara požutjela omotnica. Kad sam je otvorila, ugledala sam pismo koje nisam mogla pročitati.

Slova koja nikad prije nisam vidjela, bila su zaobljena, ukrašena i pisana tintom. Prelazila sam prstima po njima i osjetila neki neobičan ponos, a da ni sama nisam znala zašto. Bila sam znatiželjna, pa sam sišla s tavana i upitala baku otkud joj takvo pismo. Baka se sjetila da je to jako staro pismo koje je sačuvala njezina obitelj, ali nije znala što piše, samo je znala da je napisano glagoljicom. Glagoljica. Nisam mnogo znala o njoj pa sam malo istraživala na internetu. U tome trenutku shvatila sam da potraga za glagoljicom nije samo potraga za slovima nego za pričom naroda koji je želio sačuvati svoj jezik, vjeru i kulturu, čak i kad su vremena bila teška. Odлучila sam naučiti prvo slova, a onda i brojeve. Pokušavala sam pročitati pismo. Neke sam riječi uspjela pročitati, ali to je bio doista težak zadatak jer su neka slova izbljedjela. Pismo sam dala svojoj profesorici te ga je ona pročitala. Rekla mi je da je pismo napisano na vrlo teško razumljivome dijalektu te je možda najbolje da ga pročita netko tko bi ga mogao razumjeti. Moja baka! Čitala sam polako, a baka je pažljivo slušala. U početku je i njoj bilo teško razumjeti pismo, ali na kraju je ipak zaključila koju je poruku pismo nosilo. Nije mi htjela reći o čemu je riječ, samo mi je objasnila da je neka obiteljska stvar u pitanju. To me nije baš mnogo usrećilo. Ljudi misle da je prošlost dosadna. Ali kad shvatiš da je glagoljica stvorena strpljenjem i čuvana upornošću ljudi koji su njome pisali vlastiti jezik, shvatiš da je

to naša tajna supermoć. Nakon te kratke avanture odlučila sam se upisati na glagoljašku skupinu u školi jer sam htjela doznati više o tajnama prošlosti i tome čudesnom pismu.

Moja potraga završila je bez otkrivanja značenja bakina pisma i bez skrivenoga kovčega sa zlatom, ali s nečim daleko vrijednijim. Pronašla sam poveznicu između prošlosti i sadašnjosti. Pronašla sam ljubav prema jeziku, povijesti i ljudima koji su se borili da ostanu svoji. Glagoljica nije samo pismo. Ona je blago koje govori bez glasa, ali snažnije od bilo koje riječi, a mi smo njezini čuvari.

Radovi učenika srednje škole

NAGRAĐENI RAD – Viktor Kladarić,
Gimnazija A. G. Matoša, Đakovo

NAGRAĐENI RAD

Viktor Kladarić, 3. razred
mentorica: Ines Jančula
Gimnazija A. G. Matoša, Đakovo

Potraga za glagoljicom

„Gdje je nestao čovjek? Gdje se skrivao?” stihovi su pjesme *Put ka sreći*, Gorana Bareta i Plaćenika koji su svirali iz radija u policijskome autu. Kolega koji je sjedio na suvozačevu mjestu nasmijao se kad ih je čuo.

– Što je smiješno? – upitao sam.

Pogledao me s podsmijehom u očima, neverbalno govoreći kako smatra da nisam na njegovoj intelektualnoj razini.

– Zar ne razumiješ? Kolike su šanse da ova pjesma zasvira dok tražimo nestalu osobu? – odgovorio je.

– Vrlo male. – rekao sam nezainteresirano i arogantno.

Stigli smo na odredište gdje je osoba posljednji put viđena i krenuli pretraživati područje. Mjesto je djelovalo spokojno, šumarak ispunjen cvrkutom ptica. Pročešljali smo svaki pedalj toga mjesta, no bezuspješno. Osoba kao da je u zemlju propala. Vraćajući se, od silnoga bilja kojim sam bio okružen javila se alergija. Počelo me škakljati unutar nosnica, oči su počele suziti, a prozirna sluz izletjela je iz nosa. Kihaj je bilo toliko jak da mi se glava pognula. Otvorivši oči, ugledao sam prst kako viri iz šumskoga tla.

– Kolega, brzo dođite! – povikao sam.

Pozvali smo pojačanje. Za vrijeme koje je bilo potrebno da ono dođe iskopali smo tijelo i pokušali potvrditi identitet otkrivenoga tijela. Osoba je odgovarala opisu one nestale. Prema standardnoj proceduri tijelo je poslano na obdukciju kako bi se otkrilo više detalja. Obdukcija je ustvrdila da je osoba preminula nakon presijecanja vratnih žila, odnosno iskrvarenjem, no osim reza na vratu na tijelu je bio urezan znak III. Znak nije bio poznat nikomu u policijskoj stanici. Oblikom je

podsjećao na rotirano slovo *E*, stoga nismo obraćali previše pozornosti na njega. Nekoliko dana kasnije u postaju je došla vijest o novome ubojstvu. Sve policijske jedinice odmah su poslone na istragu. Na poprištu nije ustvrđeno ništa neobično, klasično ubojstvo, zaključili smo. Obdukcija je negirala naše zaključke jer je opet bio otkriven znak urezbaren na tijelo *Æ*. No, ovaj put nije nas asocirao ni na što. Danima smo razmišljali što ti znakovi predstavljaju, ali bezuspješno, sve dok se netko nije sjetio da znak fotografiramo i potražimo pomoć umjetne inteligencije. To smo i napravili. UI je u nekoliko sekunda provukao fotografiju kroz bazu podataka i dao rezultate. Misteriozni znakovi bila su glagoljična slova i to slova uglate glagoljice, one kojom su se koristili Hrvati od 10. pa sve do 19. stoljeća. Prikladno tomu ubojica je prozvan dvama nadimcima Glagoljica i Glagoljaš.

Tijekom sljedećih nekoliko tjedana dogodila su se još dva ubojstva, a na njihovim su tijelima bila urezbarena slova *h* i *m*. Cijeli Odjel za ubojstva pitao se zašto baš ta slova i zašto baš tim redom, sve dok slova nisu napisana na latinici i posložena redosljedom pronalaska na tijelima. Riječ koju su stvarala bila je *šuma*. Nekoliko ljudi odmah je poslano na mjesto pronalaska prvoga tijela da dronovima pretraže šumu. Dronovi su imali standardne i termalne kamere za bolje rezultate. Raznovrsnost kamera urodila je plodom, termalna kamera uočila je crvenkasto-žuto svjetlo na rubu šume, što je značilo da se tamo nalazi nekakav izvor topline. Kolege s terena pozvale su pomoć iz postaje. Vođeni dronovima pronašli smo njegovo skrovište. Bila je to koliba izrađena od drveta koje je bilo u stadiju raspadanja, obgrljena mahovinom i paučinom. Opkolili smo je sa svih strana kako ubojica ne bi mogao pobjeći, barem smo tako mislili. Otvorili smo vrata, kročili u kolibu i zatekli tu spodobu kako piše nešto. Sjedio je za stolom, pogrbljen, u smeđemu ogrtaču nalik onomu fratarskom s kapuljačom na glavi. Lice je pokazao samo nakratko, jedini je detalj koji sam zamijetio da nema jedno oko. Svi zidovi kolibe bili su prekriveni slovima uglate glagoljice, citatima iz *Rimskoga misala* na slavenskome jeziku tiskanoga 1905. – posljednje

liturgijske knjige na glagoljici, a iznad njegova pisaćega stola bila je obješena slika svetoga Ćirila – izumitelja glagoljice. Ugledavši mene i moju ekipu, ustao je sa stolca iznenađujućom brzinom i uletio u ormar. Poletio sam za njim. Ormar je bio samo paravan za mrežu tunela koju je Glagoljaš iskopao. Nekoliko sekunda prednosti koje sam mu dao dok nisam i ja ušao u tunele bilo je dovoljno da utekne. Od tada, više nije bilo žrtava s urezarenim glagoljičnim slovima na njihovim tijelima, a ni Glagoljaša.

Nakon što je slučaj zatvoren, obratio mi se isti kolega kao s početka priče.

– Znaš, ovaj slučaj zanimljiv je na više načina.

– Kako misliš? – odgovorio sam.

– Prvo, nikad nitko nije urezivao glagoljična slova na tijela, a što mi je još zanimljivije, Glagoljaš na neki način predstavlja glagoljicu. Nestala je, kao i on, ali nikada neće biti zaboravljena.

Karlo Cvrtač, 2. razred
mentorica: Željka Župan Vuksan
Gimnazija Sesvete, Zagreb

Potruga za glagoljicom

Dugo sam hodao obalom moćne rijeke povijesti, gdje riječi nisu bile riječima, nego odjecima sjećanja koji se ne mogu ugrabiti, dok mi je blag lahor vremena milovao um, moje nedokučive, zapetljane misli. Ćutjeh samo jedno, strano čuvstvo rođenjem mi posve blisko – ćutjeh vjekovnu moć glagoljice. No, ne zvuči li ona – *drukčije*? Kao šapat samoga kamena, kao pjesma starice u sjeni starih hrastova, ne šušti li ondje gdje se jezici pretapaju s lišćem, a slova klize niz otužne kosti prošlosti? Bio sam dijete tada, premda možda to još uvijek jesam, kad me je gonila snažna želja u grudima da pokušam složiti veličanstven mozaik historijske potrage u svojoj glavi – jer ne prestaje ona zaklapanjem enciklopedije ili kad učitelj pređe preko tebe pogledom bez sjaja – ona tad upravo kreće. Počeo sam je tražiti ne u crnim, prašnim knjigama, nego u šutnji među redovima, u pukotinama zida gdje se igraju sjene prošlosti i sudbine, gdje se jezik pretvara u dlanove glagoljičnih slova – u staroslavenske enigme koje još trzajućim zvonkim zvukom odjekuju svemirom zaborava.

Vidio sam je u snu: bijela na crnome, obla, neukroćena, bijaše zora rođenja jezika, bijaše sanja na rubu svijesti, kao zvuk u kojemu je satkan svaki treptaj djeteta, majke, vatre, slobode. *I tko sam ja da je razotkrijem?* – pitah se. Samo promatrač, mladić na granici vremena ušiju uronjenih u vjetar povijesti – *Jesam li ja onaj koji će pokušati uhvatiti staroslavensku pjesmu što je uzdisala iz trupa drvenih crkava hladna kamena?* Govorili su mi da je mrtva, da je relikvija, da je nema. No, kako može biti mrtvo ono što šapuće u svakome tišinom ispunjenom trenutku? Glagoljica nije pismo. Ona je prisutnost. Ona je ono što ostaje kad ode sve drugo, kad svi dokazi postojanja budu zbrisani ili otuđeni. Zapis je ona duše u kamenu; ne da bude čitana, nego da se bude s njom. Da njezin šapat, odjednom

gromak u tišini, postane zvukom strujanja zraka kroz stare, samotne kloštre u kojima počivaju svjedoci povijesti jednoga naroda.

Ona ne traži ni suhoparna objašnjenja ni taštinu onih koji je ljube. Traži ona predanost samo, apsolutno jedinstvo... I dok sjedim tako u tišini ove večeri te ispunjam bijel papir hvalospjevima toj mističnoj grafemskoj ljepotici, a sunce krvavo zamire za brdom poput suha starca koji zna da ga nitko više ne sluša, osjećam da sam joj bliže. Ne kao učenik pismu, nego kao biće zvuku – kao odraz nečega što je davno bilo; u svijesti koja nikada ne zaboravlja, koja joj spomen ostavlja – i to ne u rječnicima, nego u šapatu vode, u ptici što pjesmom kliče obgrljena prašinom vitraja, u škripanju pera prvih pisaca što stvarahu u sjeni svetih hramova, u tijelu jezika koji je prije svega; prije povijesti, prije vremena, bio sredstvom očitovanja istine, zabilježavanja boli i zapisivanja čežnje.

Zato, potraga za glagoljicom nije traganje za slovima, nego za sobom; za zaboravljenim dijelovima duše, za onima koji se skrivaju u tome znamenitom pismu – u njegovim krivudavim linijama, u svakoj kvržici kamena, u svakome požudjelom hrbatu, u svakome oštrom dlijetu i teškome čekiću. Slovo je uvijek bilo više od samoga znaka. Ono je otvaralo vrata nevidljivoga, davalo imena onima koji su ostali neizgovoreni. I to je ono što tražim. Glas onih koji nisu otišli u vječnost, koji žive u kamenu, u tihoj staroslavenskoj mudrosti koja je još uvijek tu, dublja od svakoga znanja – počiva u mirnim naravima naraštaja što se srčano bore protiv neumoljivo nemilih, strašnih oluja današnjice.

Lara Paić, 3. razred
mentorica: Dijana Pintarić
Gimnazija Lucijana Vranjanina, Zagreb

Potraga za glagoljicom

Događa se to nakon tragedija, bolesti, susreta sa smrću... Dolazi naglo i nikada do kraja ne iščezava. Gubitak identiteta. Spoznaja da ne znamo tko smo izgubljeni u samima sebi i vjerovanje da se nikada nećemo uspjeti pronaći. Najteže je shvatiti koji problem imamo. Što se dogodilo? Zašto odjednom lutamo među vlastitim željama i snovima ne znajući više ni sami što želimo, a do jučer smo bili suverene i stabilne osobe?

Takav je trenutak onaj u kojemu sam prvi put posegnula za prošlošću. Osobnom i kolektivnom. Tražila sam uzroke umjesto rješenja, istinske, a ne lažne razloge kojima se svi zavaravamo, žudjela sam za time da pronađem srž i nosim se s njome. Nisam znala odakle da krenem pa sam počela od sebe, svojega života, obitelji, korijena, zatim sam prešla na grad, na državu pa na povijest. Istraživanja su mi oduzimala mnogo vremena i postoje oni koji će tvrditi da je pogrešno što sam toliko dugo živjela u prošlosti, no ja se ne mogu složiti s njima i duboko vjerujem da je naša prošlost, bila ona dalja ili bliža, uvelike oblikovala našu sadašnjost i ostavila na njoj značajan pečat. Budući da sam oduvijek voljela jezik, vrlo sam brzo svoj interes detaljnije usmjerila na knjige i pisma. I otkrila sam savršenstvo. Našla sam ono iskonsko i prvo za čime sam oduvijek i tragala. Naišla sam na izvor i on me je u potpunosti okupirao ne dopuštajući mojim mislima da lutaju dalje od njega. S obzirom na to da u životu nisam imala lijepu oazu u koju bih se mogla mirna skloniti, dopustila sam svojemumu da dugo stoji promatrajući izvor. Pisma... Pisma ljudi koji su nekomu možda apstraktni, ljudi koji su živjeli još za pradavnih vremena, ali koji su meni bliski kao da sam živjela i odrastala zajedno s njima i kao da ih baš dobro poznajem. Nije mi trebalo dugo da naučim to pismo, sigurna sam da sam ga zapravo oduvijek i znala jer je ono dio moje prošlosti i biti pa vjerujem

da mi je jednostavno usađeno. Iako sam i ranije ponešto učila i znala o glagoljici, oduvijek mi je bila predstavljana suhoparno, dosadno, beživotno i tmurno i na taj me način nikada nije zainteresirala. S druge strane, oduvijek sam uživala u stvarima koje nisu pripadale ovomu vremenu, ali su, po mojemu mišljenju, za njega bile važne... Voljela sam kaligrafiju, antikvitete, antikvarijate, stare ljude i zaboravljene priče. Rukopisi koje sam pronašla prvih su me dana zbunjivali, ali su mi prilično brzo postali poznati i navikla sam se na ta slova čudnih, ali prelijepih oblika. Shvatila sam da su oni sve ono što sam voljela pohranjeno na jednome mjestu. Knjige u kojima su se skrivala bile su uglavnom teško dostupne, ali u deliriju u kojemu sam živjela tu težinu nisam osjećala. Puno je tu bilo putovanja, odlazaka, dolazaka, birokracije, telefona, papira i računa, ali sve to nije bilo važno jer mi je omogućavalo da se povremeno zatvorim u svoj mali svijet davno izgubljenih ljudi koji su tragove svojega postojanja ostavili zauvijek nama i na čiju su sadašnjost utjecali jer su dio naše prošlosti. Voljela sam lutati među tim stranicama ukrašenim najljepšim crtežima i najraskošnijim slovima zamišljajući kako ih prije petsto godina u rukama drže i listaju neki drugi ljudi, ljudi koji su vodili živote koji ni po čemu osim po kontaktu s tim knjigama nisu nalikovali mojemu životu. Zabavljala me je na jedan neobičan način ta nepremostiva jama koja se nalazila između nas i fascinirala me činjenica da sam, unatoč tomu što su za mene bili nedodirljivi, mogla ostvariti kontakt s onima koji sa mnom nikada nisu mogli. Učila sam o ljudima, čitala naizgled nezanimljive spise o raspodjeli imovine i prastarim sudskim procesima i nedovršene povijesne predaje, ali smisao za mene uopće nije bio u sadržaju, nego u potrazi za istinom i početkom. Vjerovala sam da ću, kad pronađem početak, postati uspješnija u rješavanju svojih problema. Prelistavajući te goleme knjige i sitne spise, tragala sam uvijek za onim starijim, zaboravljenijim i potisnutijim vjerujući da je on bliže onomu što uistinu tražim.

Nikada nisam bila potpuno sigurna jesam li uspjela pročitati sve te spise iako sam se time bavila godinama. No, znala sam da sam pronašla početak... Početak pismenosti mene

i mojih predaka, što ujedno znači i početak jezika, kulture, znanja i obrazovanja. A upravo je sve navedeno ono što smatram biti ljudskoga života i pokazateljem čovječnosti, znanje je neotuđivo pravo, no, paradoksalno, da nam ga nitko ne bi oduzeo, moramo za njega znati. Važno je da nikada ne zaboravimo i ne činimo dosadnima priče o tome kako smo stekli kulturu koju danas imamo te da ne zaboravljamo sve one male ljude koji su pridonijeli tomu da živimo, govorimo i pišemo.

Skupina za istraživanje glagoljice na Cresu i Lošinju – učenici Marija Sklepić, Sara Satalić, Anton Sorić, Luka Sutlić, Vanesa Vašek

mentorice: Milica Prole i Zrinka Jensch

Srednja škola Ambroza Haračića, Mali Lošinj

Stopama glagoljaša

Osor je nekada bio bogato prometno i trgovačko središte, a danas je, prema riječima akademika Branka Fučića, muzej na otvorenome. Okružen je ostatcima prastarih bedema kojima se štitio od brojnih osvajača, a u stare kamene kuće ugrađeni su grbovi i ukrasi iz davnih vremena. Nijeme su uličice popločane kamenjem, a iz Meštrovićeve brončane skulpture *Daleki akordi* odzvanja glazba. U tišini žive legende, najpoznatije su one o Apsirtu i o sv. Gaudenciju, žive priče i sjećanja na neka druga vremena.

I mi slušamo svoje korake kako odzvanjaju tim ulicama s pogledima usmjerenim prema crkvenim zvonnicama kao prema putokazima koji će nas odvesti našem cilju, razrušenomu samostanu franjevac trećoredaca, Samostanu sv. Marije na Bijaru pored Osora. To je jedan od triju samostana iz 15. stoljeća na otoku Cresu. Drugi je Samostan sv. Jeronima u Martinšćici i treći Samostan sv. Nikole na Porozini. U njima je opat Matej Mastilić Bošnjak, prebjeg iz Bosne, okupljao pobožne i svete pustinjake, glagoljaše rasute po Osoršćici. Priča se kako je Damijan de Romeis, plemić iz Ferrare doseljen u Osor, sagradio 1414. godine malu crkvu sv. Marije koju su njegovi nasljednici za manje od pedeset godina darovali, uz određene uvjete, opatu Mateju poznatomu po okupljanju glagoljaških pustinjaka diljem obale u samostane.

Na ruševinama samostana i crkve pored njega vide se tragovi tih vremena koje smo željeli snimiti i pokazati svima koje zanima kulturno-povijena baština naših otoka. U tome su nam pomagali naša filmska skupina i župnik iz Osora.

Na pročelju je samostana godina građevinskih radova uklesana glagoljičnim slovima na nadvratniku (1633.).

Glagoljičnim pismom zabilježeno je i da je jedan od fratara novac od milodara uložio u dogradnju crkve. „1634, maja, fra Šimun učini fabriku od limozine.”

Upisani fra Šimun Bilinić bio je franjevac trećoredac, gvardijan samostana.

Često je obnavljana i preslica zvona, pa sljedeći natpis spominje kako je i ona bila obnovljena 3. srpnja 1732. godine.

U neposrednoj blizini vrata, na unutrašnjemu zidu s desne strane još je jedan glagoljični zapis na kamenu, malih dimenzija i jedva vidljiv posjetiteljima. Njega je pročitao akademik Branko Fučić, ali mi, nažalost, njegovo čitanje nismo uspjeli pronaći. Puno kasnije tekst je pročitao profesor Juraj Mužina:

VE CR(I)K-
[V]E K ... BENIEND
... LUKE
... S(VE)TE
D... D(I)V(I) M(ARIE)...

U Samostanu sv. Marije na Bijaru rukopisa je bilo manje nego što ih je bilo u ostalim mjestima na otoku zbog blizine administrativnoga sjedišta – Osora, u kojemu je službeno pismo bila latinica, a jezik ili latinski ili talijanski. Popovi su glagoljaši vodili različite župne knjige, knjige rođenih, umrlih, vjenčanih, knjige godova i protokole. Sastavljali su oporuke i zapisivali ih, najprije glagoljicom da bi ih se kasnije nosilo u upravno središte u Osor, gdje su transliterirane iz glagoljice u latinicu i pohranjivane u arhivu. Mnogi se danas ipak mogu vidjeti i izučavati u Državnome arhivu u Rijeci, gdje su pohranjeni kad je Osor izgubio svoj status.

Arhiv osorske općine obuhvaćao je razdoblje od 1545. do 1772. godine, ali se zna da je glagoljicom pisanih dokumenata bilo i prije premda nisu sačuvani.

Na Nerezine se odnose mnogi dokumenti kao i listići od godine 1608. do 1680. pisani glagoljicom.

Pisani su spomen na jezik i stil notara laika (*nodari publiki*) i staru čakavštinu.

Takav je i matični zapis o ženidbi iz 1608. godine:

1608, miseca jenara dan petnaist. Kada učinih matarmonij Matiju z Varbnika i nega ženi Mikulini, a za kuma bi Gašpar Fakinić. Ea dom Matij Glavočić, ki to učinih. Svidok bi Mikula Žakan i Gašpar Fakinić.

U osorskoj su kancelariji čuvani dokumenti o prodajama nekretnina te oni oporučni u knjizi nazvanoj *Liber Instrumentum*. Oporuka Martine Jafića iz 1667. godine.

1667, miseca novembra dan 6. Kade ja Martina, žena pokojnoga Antića Jafića, čujuć se v nemoći, a v dobri pameti, činih zvati gospodina dom Matija Kožulića, kurata svete Mandalene, i činih zapisat, da potvarjujem sve, kako je naredila moja hći Gašpara. I zvišje pušćan garje, lo je kol Redimutka, fratron svetoga Frančiska za ljubav božju. Pušćan polovicu stapal i kuće fratron svetoga Frančiska s obligon, da imaju govorit jedan reversarij na godišće za me, a polovicu netjakon Matiću i Jakovu z obligon da plaćaju na leto po jedan reversarij za moga pokojnoga muža; ako ne da i to mozi zvet fratri i napunevat. A vartla dva da se prodadu i da se plati pogreb i mise i vosk i ostalo.

Svidoci aparzenti: Antić Matijašić i Marko Marušić. Pušćan mojih prokaraduri Jakova Hulčića i Jivana Marinčulića.

Iz samostana smo, napuštenoga 1841. krenuli prema gradskome trgu. I samostan, i crkva se, bez igre sunčeva ili mjesečeva svjetla jer je dan bio kasnojesenski, siv, nezaustavljivo pred očima promatrača pretvara u ruševinu.

Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije iz 15. stoljeća, nekadašnja katedrala, dominira trgom, pogotovo ljeti kada se u njoj održavaju Osorske glazbene večeri.

Danas nema nikoga, ni na trgu, ni u crkvi. Ušli smo na lijeva, bočna vrata kojih je ključ imala časna Ružica.

Tu u miru i tišini stoje ispred oltara tri kipa: Krista Spasitelja, sv. Nikole i sv. Gaudencija.

Stisnuti jedni uz druge, što od nesvakidašnje priče i spoznaje o kratkovječnosti, što od hladnoće, kleknuli smo pred oltarom istim duhom moleći za najvrjednije – spas čovjekove Duše.

Nakladnik: STAROSLAVENSKI INSTITUT
Demetrova 11, Zagreb

